MEPPEL BLOEIT

Programma biodiversiteit

juni 2025

Gemeente Meppel

Voorwoord

Geachte lezers,

Met dit programma biodiversiteit zetten wij als gemeente een belangrijke stap richting een duurzame en groene toekomst. Het is mede onze verantwoordelijkheid om biodiversiteit te beschermen, herstellen en versterken binnen onze gemeentegrenzen. We willen hierin onze rol pakken, zowel in het beheer van de openbare ruimte als bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Als beheerder van de openbare ruimte hebben wij invloed op het groenbeheer van parken, bermen, bomen en groenstroken. Door bewuste keuzes, zoals het uitbreiden van ecologisch bermbeheer, dragen wij bij aan een een bloeiend, zoemend en fluitend Meppel.

Ook bij de ontwikkelingen in onze gemeente nemen wij regie. We kiezen voor natuurinclusieve oplossingen. Denk aan nieuwe wijken als Nieuwveense Landen en Noordpoort, gemeentelijke gebouwen als Ogterop en de gemeentewerf en infrastructurele projecten zoals de nieuwe stadsentree.

Dit programma beschrijft doelen en maatregelen om biodiversiteit te versterken en in ons werken te integreren. Samenwerking met bewoners, bedrijven en natuurorganisaties is daarbij essentieel. We gaan vol vaart aan de slag, zelf én met de Meppeler samenleving. Want de natuur houdt zich niet aan grenzen van tuinen, bermen of wegen. Alleen door samen te werken kunnen wij zorgen voor een biodiverse en duurzame toekomst voor iedereen in onze gemeente.

Namens het college van burgemeesters en wethouders van gemeente Meppel,

Alfred Peterson

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4

1.1 Aanleiding 4
1.2 Wettelijk en beleidskader 4
1.3 Omgevingsprogramma 7
1.4 Wat is biodiversiteit? 8
1.5 Doelen voor biodiversiteit 9
1.6 Leeswijzer 10
1.7 Participatie 11

2 Ecologische analyse 12

2.1 Meppel binnen de regionale ecologische structuur 12
2.2 Meppeler natuurwaarden 13
2.3 Gidssoorten 14
2.4 Knelpunten en oplossingsrichtingen 17
2.5 Projecten voor biodiversiteit 25

3 Naar uitvoering 27

3.1 Strategie 27
3.2 Uitvoeringsagenda 2025-2028 27
3.3 Financiering 30
3.4 Monitoring 31

Bijlagen 1

Bijlage I: Bronnenlijst 2

Bijlage II: Evaluatie beleidsdocumenten 3

Bijlage III: Projectoverzicht 13

Bijlage IV: Ambities van samenwerkende partners 18

Bijlage V: Verslag inwonersavond 20

Bijlage VI: verslag interne ambtelijke sessie 23

Bijlage VII Analyse ecologische knelpunten 28

Bijlage VIII Financiële dekking uitvoeringsagenda 35

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het gaat niet goed met de biodiversiteit in Nederland. Op zowel landelijk als op Europees niveau volgt uit verschillende onderzoeken een zorgwekkend beeld: populaties van soorten gaan sterk achteruit en de kwaliteit en omvang van de gebieden waarin ze leven verslechteren [bron 5, 17 en 19, zie bijlage I]. In 2018 sloegen Nijmeegse wetenschappers alarm, omdat zij met hun onderzoek constateerden dat in Duitsland - en zeer waarschijnlijk dus ook in Nederland - in 27 jaar tijd het aantal insecten in beschermde gebieden met 76% is afgenomen. Recent waarschuwde het Wereld Natuur Fonds dat zonder grootschalig natuurherstel op korte termijn belangrijke natuur in Nederland verdwijnt.

We hebben als gemeente doelen gesteld om deze afname van biodiversiteit te voorkomen én om biodiversiteit te behouden en verbeteren. In overeenstemming met haar omgevingsvisie, het coalitieakkoord ‘Werk in uitvoering’ en het programma Duurzaam, streven we naar een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Biodiversiteit is hier een integraal onderdeel van. Om deze ambitie te realiseren zijn op basis van natuurwaardenkaarten en in samenwerking met inwoners, bedrijven en maatschappelijke uitvoeringsorganisaties, dit programma Biodiversiteit en een bijbehorende uitvoeringsagenda opgesteld.

1.2 Wettelijk en beleidskader

Beschermde soorten en gebieden

Het beleid dat we in de gemeente Meppel opstellen voor biodiversiteit sluit aan bij het natuurbeleid op provinciaal, landelijk en Europees niveau. Op Europees niveau worden ecosystemen en soorten door wetgeving beschermd, met name via de aangewezen beschermde gebieden binnen het Natura 2000-netwerk. Dit zijn beschermingszones die zijn aangewezen binnen de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) om zeldzame, kwetsbare en karakteristieke planten en dieren, en hun leefgebieden, te beschermen. Deze bescherming houdt in dat er maatregelen moeten worden uitgevoerd om soorten en hun leefgebieden in stand te houden [bron 2 en 4]. Nederland is verantwoordelijk voor het implementeren van het natuurbeleid voor de Natura 2000-gebieden en de VHR-soorten in eigen wetgeving. In Meppel zelf komen geen Natura 2000-gebieden voor, maar wel in de directe omgeving, zoals de Wieden en de Weerribben, Olde Maten en het Holtingerveld, zie Afbeelding 1.

In Nederland wordt de bescherming van VHR-soorten gewaarborgd binnen de Omgevingswet, waar de Wet Natuurbescherming in opgegaan is. Naast de VHR-soorten worden ook soorten van nationaal belang voor Nederland beschermd. Een voorbeeld in Meppel is de das. Daarnaast staan er op de Rode lijst soorten die bedreigd zijn [bron 12], maar niet per se wettelijke bescherming kennen. Voorbeelden in Meppel zijn de gevlekte orchis en moeraskartelblad.

Natuurnetwerk Nederland

Naast de Natura 2000-gebieden is in Nederland het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ingericht om leefgebied voor planten en dieren te realiseren. Het NNN is een bestaand netwerk van natuurgebieden en is bedoeld om natuurgebieden met elkaar en met het agrarisch gebied te verbinden. In Meppel behoren de Wold Aa Zone en Het Reestdal tot NNN-gebied (zie ook Hoofdstuk 3). De provincies zijn verantwoordelijk voor het borgen van de omvang en kwaliteit van het NNN. Zo heeft de Provincie Drenthe kaders gesteld voor de uitvoering van het Europees, landelijk en provinciaal natuurbeleid in de Gastvrije Natuur, Natuurvisie 2040 [bron 18]. Hierin heeft de provincie uitvoeringsplannen uitgewerkt om de natuurdoelen te halen, bijvoorbeeld het programma Natuurlijk Platteland en het programma Natuurinclusief Drenthe.

Afbeelding 1 Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Natura 2000-gebieden in Nederland met de ligging van gemeente Meppel (rood omcirkeld)

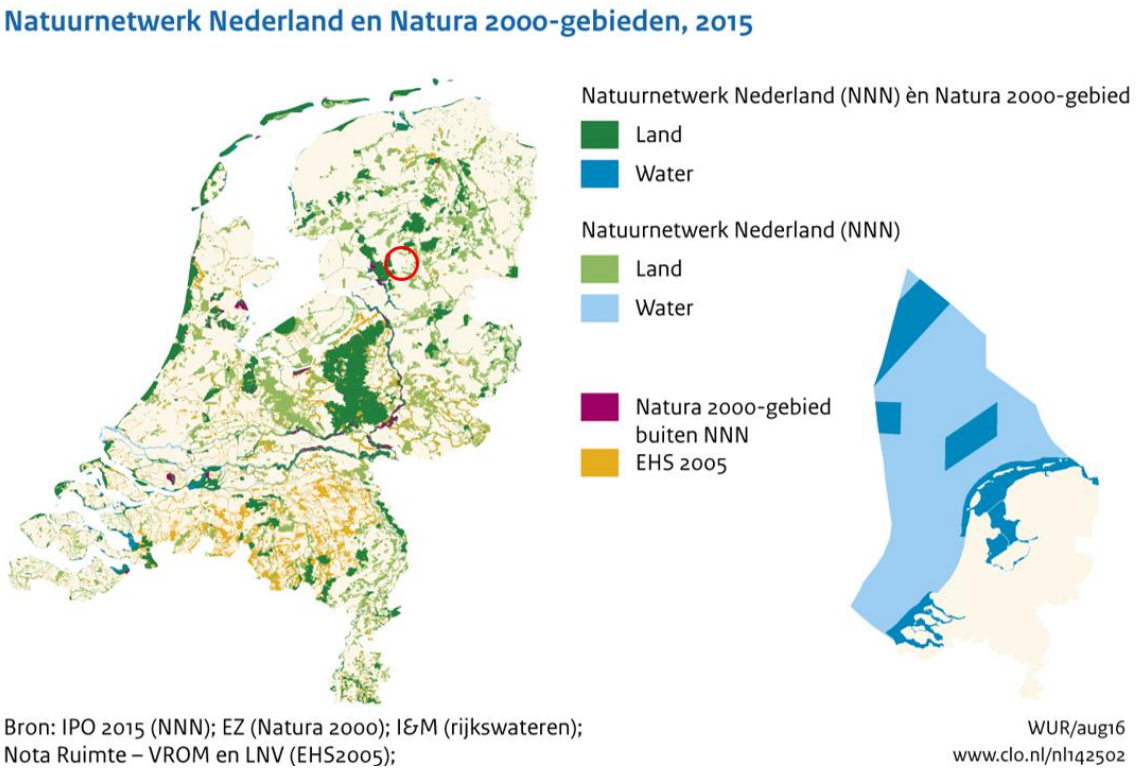

Nieuw beleid in ontwikkeling

Omdat het huidige natuurbeleid niet voldoende is om de achteruitgang van soorten te stoppen, is aanvullend beleid nodig. Basiskwaliteit natuur biedt hiervoor een nieuw handvat. Dit gaat over de minimale kwaliteit van de omgeving zodat algemene soorten, die karakteristiek zijn voor het landschap, zich ook buiten de wettelijk beschermde gebieden kunnen handhaven. Belangrijke factoren daarbij zijn de milieucondities in het gebied, de inrichting en het beheer en onderhoud van het gebied. Deze factoren moeten aan minimum eisen voldoen om de basiskwaliteit natuur te garanderen. In Europa wordt deze bescherming geborgd binnen de in 2024 vastgestelde Natuurherstelwet. Deze heeft betrekking op landbouwecosystemen, stedelijke ecosystemen en bossen [bron 19]. De lidstaten maken hiervoor ieder een herstelplan. In Nederland is verder de Agenda Natuurinclusief 2.0 vastgesteld, waarin maatregelen worden uitgewerkt voor de jaren 2024 tot 2026. Hiervan ligt de focus op het versterken van de 70% niet-beschermde natuur van Nederland in bijvoorbeeld steden en het landelijk gebied.

Ook binnen de Provincie Drenthe is bescherming van soorten buiten de beschermde gebieden een speerpunt. In het programma Natuurinclusief Drenthe werkt de provincie onder andere aan een goede basiskwaliteit natuur [bron 1] en ecologische verbindingszones, zoals een groenblauwe dooradering in het landelijk gebied.

Ook gemeenten dragen verantwoordelijkheid voor de bescherming van soorten en hun leefgebieden binnen de gemeentegrenzen. Dit geldt ook voor de gemeente Meppel. In het hoofdstuk 2 gaan we in op het huidig gemeentelijk beleid voor biodiversiteit in Meppel.

Programma Duurzaam

Gelijktijdig met het opstellen van dit programma is gewerkt aan een actualisatie van het programma Duurzaamheid uit 2021. Het nieuwe programma Duurzaam geeft onze overkoepelende en lange termijn ambities weer voor vijf duurzame pijlers: energietransitie, klimaatadaptatie, gezond leefmilieu, circulariteit en natuur, landschap en biodiversiteit. Daarnaast geeft het een helder overzicht van onze inspanningen en de manier waarop we aan de pijlers werken.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In deze wet zijn eerdere wetten voor de fysieke leefomgeving gebundeld, waaronder de Wet Natuurbescherming. De instrumenten die we als gemeente onder de wet kunnen inzetten, zijn onder andere de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma en het omgevingsplan.

1.3 Omgevingsprogramma

Omgevingsvisie

In 2019 zijn we gestart met het opstellen van de omgevingsvisie, een integrale visie in het kader van de omgevingswet. De omgevingsvisie [bron 11] is in concept gereed en wordt naar verwachting begin 2025 vastgesteld. We duiden hierin het strategisch beleid naar 2040 en schetsen onze ambities. Het vormt daarmee de hoofdlijn voor verder uitwerking van beleid. Er zijn vier integrale ambities die onder andere gaan over de thema's wonen, infrastructuur, duurzame ontwikkeling (energie, klimaatadaptatie) en de groenblauwe structuur, zie bijlage II. Het thema biodiversiteit is sterk verweven met ieder van deze thema's.

1 Duurzaam in alle opzichten;
2 Schoon, natuurlijk en gezond;
3 Levendig en leefbaar voor iedereen;
4 Kwalitatieve en inclusieve groei.

We werken de doelen uit de omgevingsvisie die betrekking hebben op biodiversiteit in dit programma verder uit. Ook geven we invulling aan de rol die we voor dit thema in de omgevingsvisie hebben bepaald.

Omgevingsprogramma

Met dit omgevingsprogramma vertalen we de ambities naar concreter beleid en zetten we stappen in de uitvoering. De ontwikkelprincipes uit de omgevingsvisie bieden hiervoor een kapstok. Zo willen we onder andere duurzaam, natuurinclusief ontwikkelen en ruimte bieden aan groen en water bij ontwikkelingen. Zo werken we aan onze natuurkwaliteit en behouden en verbeteren we de Meppeler biodiversiteit.

Bestaand beleid

Werken aan biodiversiteit is niet nieuw. In de kadernotitie "Zo doen we groen" hebben we al ambities voor en waarden van groen beschreven, waaronder de ecologische waarde. We hebben dit en ander beleid geëvalueerd en beschrijven van daaruit wat we voor biodiversiteit nog meer nodig hebben, zie ook bijlage II.

In Zo doen we groen werken we aan onze ambitie 'drie keer groener': het zien van goed groen, het ervaren van groen en het zorgen voor gezond groen. De eerste twee onderdelen van de ambitie leggen het accent op het perspectief van onze inwoners, het laatste onderdeel gaat meer uit van de intrinsieke waarde van het groen. In dit programma bouwen we voort op dit laatste onderdeel.

Onder de oude bestemmingsplannen hebben we beleidsregels gekoppeld. Deze zijn nu onderdeel van het omgevingsplan. In onze beleidsregels voor natuurinclusief bouwen (Nieuwveense Landen, Noordpoort, voormalig ziekenhuisterrein) zetten we goede stappen. We beschouwen een gebouw en haar omgeving als gezamenlijk onderdeel van een leefgebied. Er zit echter wel een grote mate van keuzevrijheid in de beleidsregels, een initiatiefnemer kan zelf kiezen welke maatregel getroffen wordt. Met dit programma sturen we op meer inzicht in onze Meppeler soorten en hun leefomgeving, waarmee we in de toekomst de beleidsregels beter kunnen laten aansluiten op de verschillende gebieden in Meppel.

Integrale opgave

In de omgevingsvisie zijn vier integrale ambities benoemd. In al deze ambities raakt biodiversiteit aan andere thema's, zoals bijvoorbeeld klimaatadaptatie en woningbouw. Hoewel het hier om een thematisch programma gaat, kunnen we biodiversiteit niet langer als een los thema beschouwen. We hebben hierin allemaal iets te doen. Uitgangspunt is dat we vanaf nu biodiversiteit meenemen in alle ontwikkelingen en projecten in de fysieke leefomgeving. Dat doen we door biodiversiteit integraal mee te ontwerpen in de aanleg van bijvoorbeeld nieuwe wegen, woonwijken en bedrijventerreinen. We noemen dat natuurinclusief ontwikkelen. Dat betekent vaak ook extra kosten, bijvoorbeeld voor ruimte voor voldoende groen en voorzieningen in en aan gebouwen. Daartegenover staan de baten van groen en biodiversiteit. De vastgoedwaarde gaat omhoog en de gezondheid van inwoners en werknemers is duidelijk beter in een groene omgeving. Een groene omgeving werkt preventief. De kansen voor natuurinclusief ontwikkelen verschillen wel per gebied. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen, zoals Noordpoort en Nieuwveense Landen, zijn er volop kansen. In bestaande woonwijken en bedrijfsterreinen ligt dat anders. Maar ook daar gelden onze ambities en dienen zich kansen voor. We willen die kansen pakken, maar ook de Meppeler samenleving zelf zit niet stil. In beide gevallen, nieuw én bestaand, is het van belang om uitgangspunten voor groen en biodiversiteit in een vroeg stadium van een ontwerp mee te nemen.

1.4 Wat is biodiversiteit?

De term biodiversiteit kan op verschillende manieren uitgelegd worden. Volgens de 'Van Dale' is biodiversiteit '*de verscheidenheid aan plant- en diersoorten*'. Vaak spreken we over het bevorderen van de biodiversiteit, wat volgens de definitie van de Van Dale een toename van de verscheidenheid aan planten en dieren betekent. Het gaat over het genetisch materiaal van soorten, de verschillende soorten en de ecosystemen waarin zij voorkomen (Afbeelding 2). Het is dus niet hetzelfde als natuur of als groen. Immers, een stad met alleen maar grasvelden of alleen dezelfde bomen, heeft nog geen hoge biodiversiteit.

Afbeelding 2 Verschillende niveaus van biodiversiteit in de grotere context van de natuurkwaliteit [bron 16]

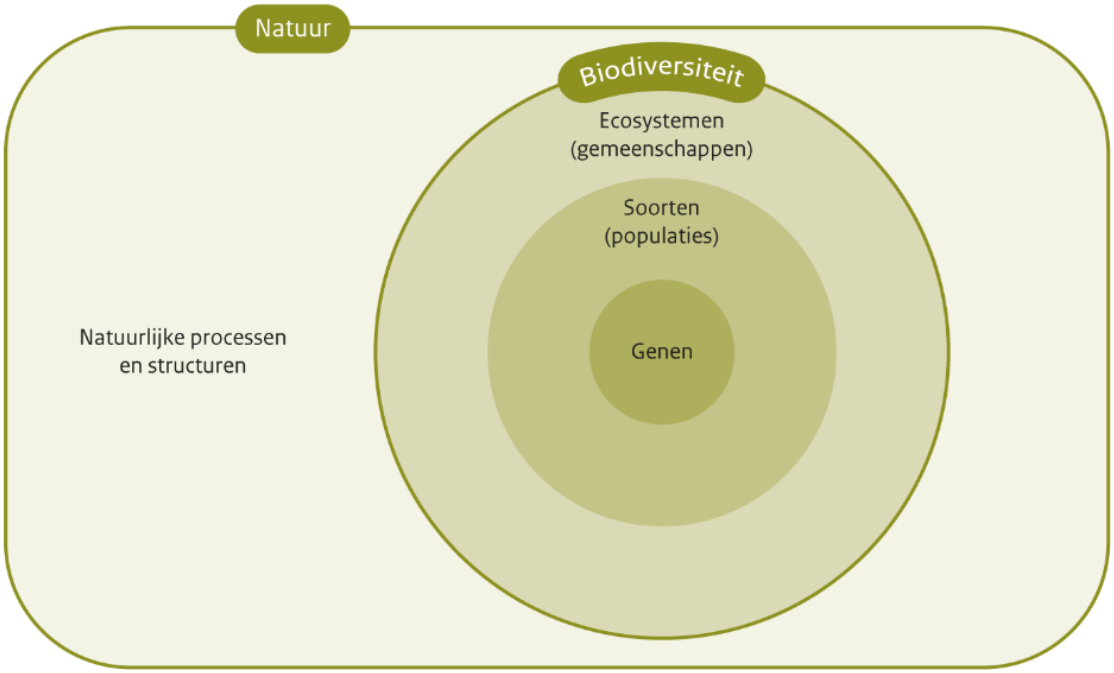

Ons alleen richten op zoveel mogelijk verschillende soorten is ook niet altijd overal wenselijk. Zo kan in bepaalde leefgebieden de verscheidenheid aan soorten laag zijn, terwijl er wel bijzondere natuur voorkomt. Een goed voorbeeld hiervan zijn rietlanden, waar bijzondere plantensoorten zoals ronde zonnedauw en kamvaren voorkomen zonder dat de soortenrijkdom groot is. Het voorkomen van deze bijzondere natuur komt doordat natuurlijke processen en structuren, die van oorsprong bij het landschap horen, denk bijvoorbeeld aan kwelstromen, op sommige plaatsen nog steeds grotendeels ongestoord aanwezig zijn. Helaas zijn deze bijzondere plekken steeds zeldzamer.

Biodiversiteit gaat over populaties die zichzelf in stand kunnen houden en niet dreigen uit te sterven, zoals het voorbeeld van de motten in Afbeelding 3. Daar is kwaliteit en omvang van de leefomgeving voor nodig.

Afbeelding 3 Soortenaantallen van motten en aantallen binnen de populaties van mottensoorten in 2018 en in 1992

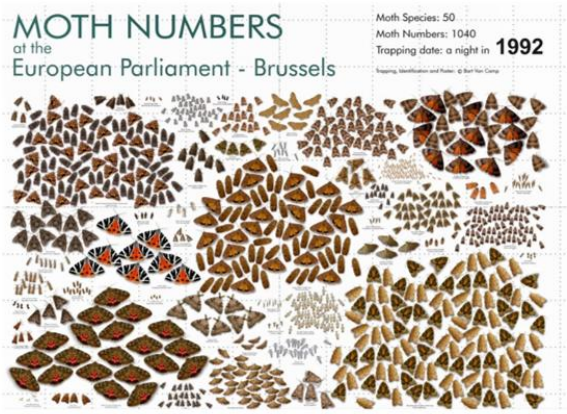

1.5 Doelen voor biodiversiteit

We richten ons daarom niet alleen op de soorten en hun aantallen, maar stellen de leefomgeving van soorten centraal, de ecosystemen. Het hoofddoel, zoals ook vastgelegd in onze omgevingsvisie, is:

Het realiseren van een robuust en veerkrachtig ecosysteem, passend bij de kenmerken van gemeente Meppel en met behoud en herstel van bestaande landschaps- en natuurkwaliteiten

Een robuust en veerkrachtig ecosysteem kan tegen een stootje en weet zich aan te passen aan verstoringen van buitenaf, zoals weersinvloeden als gevolg van klimaatverandering of ziekten en plagen, zoals de eikenprocessierups.

Om dit te realiseren, moeten we de randvoorwaarden op orde brengen. We stellen daarom de volgende doelen:

1 *De leefgebieden binnen Meppel zijn geschikt en groot genoeg voor gezonde populaties van onze gidssoorten.*
De vooronderstelling is dat als het met de gidssoorten goed gaat, het goed gaat met het hele ecosysteem. Meer over de gidssoorten vertellen we in hoofdstuk 2.3. Dit betekent dat minimaal 10% van het buitengebied met groene of blauwe elementen is ingericht en in de bebouwde kom 30%.

2 *De groene hoofd- en nevenstructuren zijn met elkaar verbonden.*
De groene hoofdstructuur hebben we al vastgelegd in Zo doen we groen en de omgevingsvisie. We zorgen voor versterking van het netwerk van routes waar dieren en planten gebruik van maken en verbinden het nevengroen onderling en met de hoofdstructuur.

3 *De groenblauwe hoofdstructuur binnen de gemeente Meppel wordt ecologisch ingericht en beheerd;*
Op sommige plekken staat de natuurwaarde al voorop, zoals de natuurzone Berggierslanden en het wandelbos. Op andere plekken spelen andere waarden een belangrijke rol. Denk aan de gebruikswaarde van de grachten in de binnenstad en van de parken. De hoofdstructuur vormt de ecologische ruggegraat van de gemeente, we willen in samenhang met de andere waarden van groen de ecologie op deze plekken versterken.

4 *Minimaal 80% van onze bermen wordt ecologisch beheerd;*
Dat betekent dat we op die plekken een kwart van de berm niet maaien. Zo blijft er leefgebied beschikbaar voor overwinterende dieren. We passen op dit moment bij ongeveer 8% van onze bermen ecologisch bermbeheer toe.

5 *In alle leefgebieden van de natuurwaardenkaarten is sprake van een goede basiskwaliteit natuur;*
Op dit moment geldt dit alleen voor de wijk Oosterboer, zie ook paragraaf 3.4.

1.6 Leeswijzer

Om onze doelen te halen hebben we een uitvoeringsagenda 2024-2028 opgesteld. Hiervoor hebben we vijf ontwerpstappen doorlopen (afbeelding 4). De hoofdstukken 2 en 3 volgen deze vijf ontwerpstappen. Voor stap 4 geldt dat dit proces gelijktijdig met het opstellen van de omgevingsvisie verliep. Ambities, doelen en strategie zijn daarom enerzijds voortgekomen uit de conceptversies van de omgevingsvisie, anderzijds heeft bijstelling plaatsgevonden door het proces binnen dit programma.

Afbeelding 4 ontwerpstappen programma Biodiversiteit

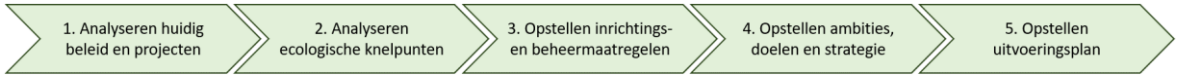

In hoofdstuk 2 geven we naast de ecologische analyse ook uitleg over enkele begrippen uit de onze doelen, zoals gidssoorten en natuurwaardenkaarten.

In hoofdstuk 3 beschrijven we op welke manier we met de doelen aan de slag gaan, welke strategie we hiervoor kiezen en hoe we dit gaan financieren.

1.7 Participatie

Voor het opstellen van dit programma Biodiversiteit hebben we verschillende gesprekken gevoerd en sessies georganiseerd. Dat komt voort uit de verplichting tot motivering uit het Omgevingsbesluit, artikel 10.8 én uit ons eigen participatiebeleid (destijds 'Participatie omgevingswet', in 2023 vervangen door Leidraad Participatie 'Meedoen in Meppel'). Maar bovenal vanuit het besef, dat biodiversiteit ons allen aangaat en we het als gemeente niet alleen kunnen. Het participatieaccent lag op het raadplegen. De opgehaalde informatie hebben we gebruikt voor een overzicht van wat de gemeente Meppel en andere partijen al doen aan biodiversiteit (Bijlage III: Projectoverzicht). Want wat goed gaat en al gebeurt, willen we koesteren. Ook heeft het ons richting gegeven voor het opstellen van de uitvoeringsagenda.

We hebben drie verschillende soorten sessies georganiseerd:

1 Sessies met partners waarmee de gemeente samenwerkt, waarin wederzijdse ambities, lopende projecten en geplande maatregelen zijn besproken. Een overzicht is te vinden in Bijlage IV. De deelnemende partners waren:
- provincie Drenthe
- waterschap Drents Overijsselse Delta
- Agrarische Natuur Drenthe
- Het Drents Landschap
- Natuur- en milieufederatie Drenthe
- Landschapsbeheer Drenthe
- ICC parkmanagement
- wooncorporaties Actium en Woonconcept

2 Een avond voor de inwoners van gemeente Meppel. Doel van deze avond was enerzijds inwoners te informeren over de natuurwaardenkaarten en het programma Biodiversiteit en anderzijds informatie op te halen over projecten en ideeën van inwoners om de biodiversiteit in hun wijk te verbeteren. Naast inwoners waren een drietal (duo)raadsleden aanwezig. Het verslag hiervan staat in Bijlage V

3 Een interne sessie met medewerkers van de gemeente Meppel van verschillende afdelingen om te kijken wat er al goed gaat en waar we een stap extra kunnen zetten. Het verslag hiervan staat in Bijlage VI.

2 Ecologische analyse

2.1 Meppel binnen de regionale ecologische structuur

Op Afbeelding 5 zijn het Natura 2000-gebied De Wieden en de NNN-gebieden in Meppel en omgeving weergegeven. Binnen deze gebieden komen bijzondere soorten en leefgebieden voor die kenmerkend zijn voor het landschap. Het landschap binnen en rondom Meppel ligt lager dan de rest van Drenthe. De hoger gelegen gebieden op het Drents plateau wateren af via een aantal beken en vaarten, die samenkomen in Meppel. Dit zijn de Oude Vaart, de Wold Aa, de Hoogeveense Vaart, de Drentse Hoofdvaart en de Reest. Deze plek in het landschap zorgt dat binnen Meppel zowel zandgronden als natte veenbodems voorkomen. De veenbodems liggen met name in het beekdal van de Oude Vaart, Wold Aa en het Reestdal [bron 13] en de Nijeveense- en Kolderveense polder. Daarnaast komen in het Natura 2000-gebied De Wieden vele soorten voor die kenmerkend zijn voor moerassen, natte graslanden en rietlanden. Sommigen van deze soorten, zoals de rietzanger en poelkikker, gebruiken de graslanden en oevers binnen Meppel als foerageergebied. Meppel speelt een belangrijke rol in de verbinding van de hoger gelegen gebieden van Drenthe met het laagveengebied van Noordwest-Overijssel. De otter is hier een duidelijk voorbeeld van.

Afbeelding 5 Natura 2000-gebied De Wieden (lichtgroen) en NNN-gebieden (donkergroen) in de omgeving van gemeente Meppel

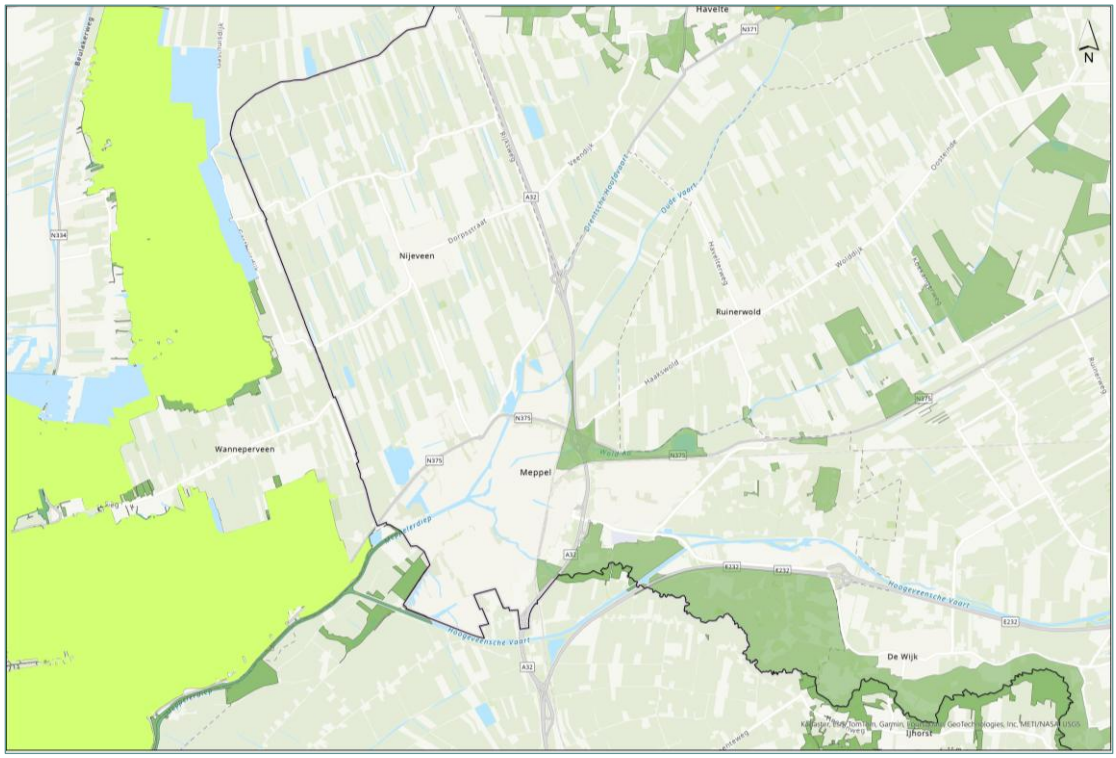

De bijzondere kwaliteiten van de NNN- en Natura2000 gebieden in en rond Meppel staan onder druk, zoals we ook beschrijven in onze omgevingseffectrapportage voor de omgevingsvisie. Zonder aanvullende maatregelen voor stikstofdepositie, waterhuishouding, verdroging en verbinding, zal de kwaliteit van deze gebieden achteruit gaan.

2.2 Meppeler natuurwaarden

Het is van belang dat we weten hoe het staat met de biodiversiteit in Meppel. Daarom hebben we natuurwaardenkaarten opgesteld, waarin de ecologische toestand van 19 deelgebieden is beschreven. De deelgebieden zijn weergegeven in Afbeelding 6Afbeelding 6. In de kaarten wordt ingegaan op de kenmerken van het landschap en de omgeving, er wordt een beschrijving gegeven van de huidige kwaliteit van het gebied op basis van de voorkomende soorten uit de Basiskwaliteit Natuur [bron 1] en er zijn kansen en knelpunten genoemd. Voor ieder deelgebied is daarnaast een gidssoort aangewezen die de kwaliteit van een deelgebied vertegenwoordigt, zie verder in Hoofdstuk 3.3 [bron 3]. De natuurwaardenkaarten zijn nog niet af. Met meer onderzoek en inventarisaties naar soorten vullen we de natuurwaardenkaarten de komende jaren aan. De kaarten zijn te vinden op de website van de gemeente Meppel.

Afbeelding 6 Overzicht van de gebieden van de natuurwaardenkaarten

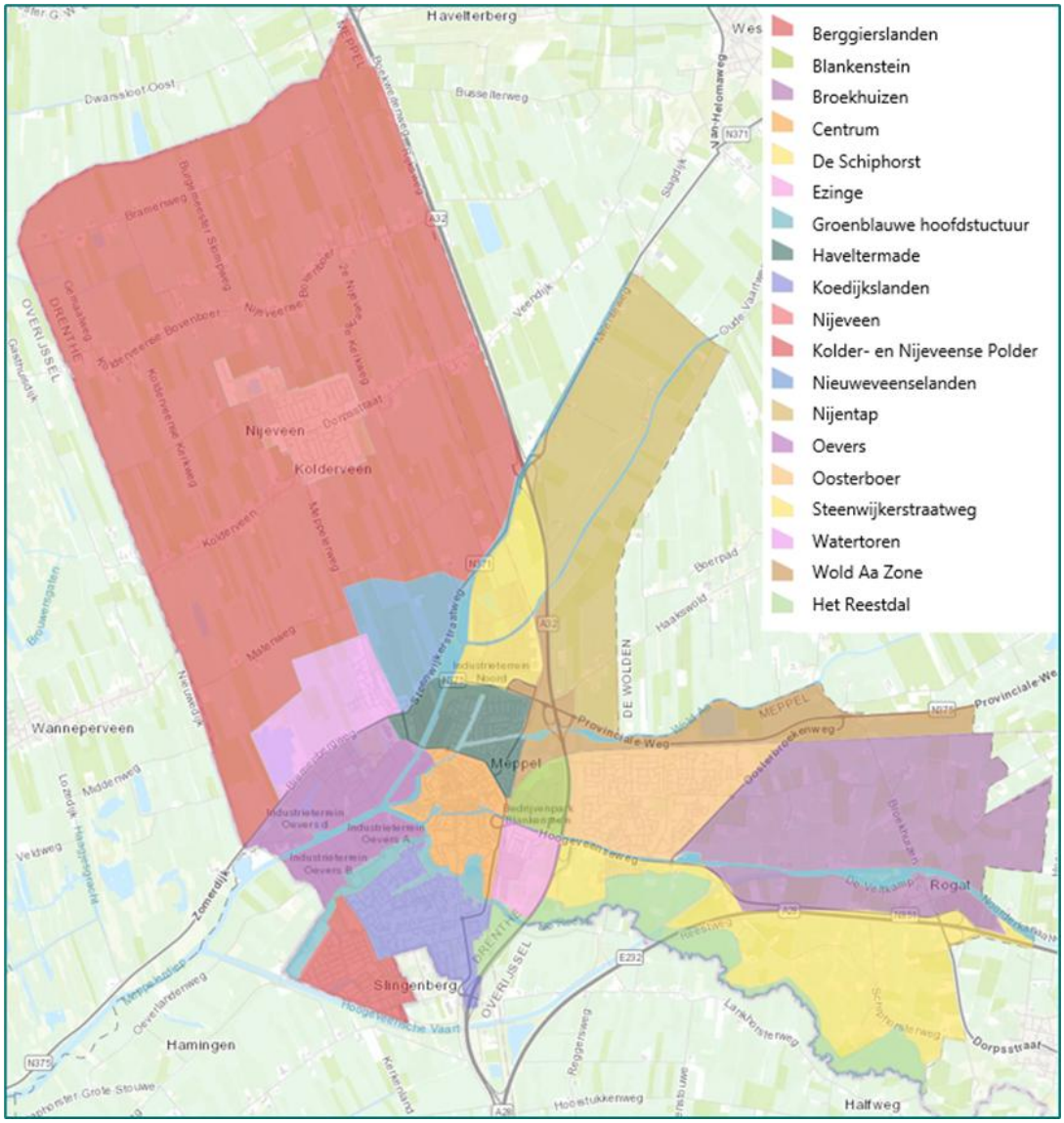

2.3 Gidssoorten

Voor elk van de 19 deelgebieden van de natuurwaardenkaarten is een gidssoort aangewezen [bron 3]. De vooronderstelling is dat als het met de gidssoorten goed gaat, het goed gaat met het hele ecosysteem. De eisen die soorten stellen aan hun habitat zijn samengevat in de 4 V's:

- Voedsel: foerageergebied en jachtgebied;
- Voortplanting: broed- of nestplaats;
- Veiligheid: schuilplaats, verblijfplaats, rustgebied;
- Verbinding: verbindende elementen, veilige passages.

In Tabel 1 zijn de gidssoorten van ieder gebied en de eisen die zij aan hun leefomgeving stellen benoemd.

Tabel 1 Gidssoorten en eisen die zij stellen aan hun leefomgeving

Deelgebied en gidssoort	Leefgebied
Het Reestdal: grote pimpernel Bron: iStock	Deze plant is kenmerkend voor matig voedselrijke hooilanden en aanwezigheid van kwelwater. Het is de waardplant voor de zeldzame vlinder het pimpernelblauwtje, die momenteel alleen nog in Limburg voorkomt.
Kolderveen- & Nijeveengebied: veldleeuwerik Bron: iStock	In het broedseizoen is deze vogel voor voedsel afhankelijk van insecten. De soort maakt nesten in open graslanden met voldoende beschutting van kruidachtige, ruige vegetatie.
Nijentap: haas Bron: E. Witter	De haas leeft in graslanden, akkers, houtwallen en bosjes. In de zomer hebben hazen baat bij veel kruidachtige planten voor voedsel en een veilige schuilplek.
Wold Aa zone: kleine karekiet Bron: iStock	De kleine karekiet is een vogel die afhankelijk is van de aanwezigheid van riet, waarvoor het waterpeil voldoende hoog moet staan en de overgang land-water geleidelijk moet zijn.
Broekhuizen: bunzing Bron: V. Jeronimus	Bunzings (marterachtigen) eten ratten, muizen, kikkers en vogels. Schuren met hooi bieden schuilmogelijkheden. Bunzings gebruiken landschapselementen (houtwallen, bosschages) in agrarische graslanden om te verplaatsen en op zoek te gaan naar voedsel.

Deelgebied en gidssoort	Leefgebied
De Schiphorst: bruine kikker Bron: E. Witter	De bruine kikker is afhankelijk van voldoende vocht en strooisel. Verbindingen tussen bos of struweel en watergangen zijn belangrijk voor de verspreiding van de bruine kikker, evenals geleidelijke land-water overgangen.
Nijeveen: wilde narcis Bron: iStock	De wilde narcis groeit het best op matig vochtige, lemige bodems. De plant heeft baat bij een omgespitte bodem voor verspreiding van het bijwortelstelsel.
Watertoren en Nieuwveense Landen: huiszwaluw Bron: iStock	Voor voedsel zijn huiszwaluwen afhankelijk van (vliegende) insecten. Ze bouwen nesten in betonnen of stenige muren of gevels, waarvoor ze nestmateriaal verzamelen in tuinen of modderpoelen.
Steenwijkerstraatweg en Noord: boomblauwtje Bron: H. Bosma	Deze vlinder eet boomsappen en nectar van bloeiende planten. Hun poppen overwinteren in strooisel en ze zetten eitjes af op sporkehout, klimop, vlinderstruik en hulst.
Oevers: kneu Bron: iStock	De kneu is een vogel die met name zaden van grassen en kruiden eet. De vogel broedt in dichte struiken en ruige vegetatie, zoals de braam, die schuilmogelijkheden bieden.
Koedijkslanden: gierzwaluw Bron: iStock	Gierzwaluwen eten insecten uit de lucht (spinnen, vlinders, muggen) en nestelen in gebouwen, waardoor de soort gebonden is aan het stedelijk gebied.
Berggierslanden: huismus Bron: J. Bogaart	Voor voedsel zijn jonge huismussen afhankelijk van insecten, die aanwezig zijn bij voldoende bloemen en struweel met bijvoorbeeld hondsroos. Struiken en hagen bieden schuilmogelijkheden. De huismus heeft baat bij meerdere nestkasten bij elkaar voor broedmogelijkheden.
Centrum: rosse metselbij Bron: E. Witter	De rosse metselbij maakt voor zijn voedselvoorziening gebruik van bloeiende planten (longkruid, smeerwortel) en nestelt in holtes in muren of bijenhotels.

Deelgebied en gidssoort	Leefgebied
Haveltermade: egel Bron: iStock	Tuinen met strooisel en struweel bieden beschutting voor de egel. Voor voedsel is de egel afhankelijk van natte bodems.
Ezinge: koninginnenpage Bron: V. Jeronimus	Koninginnenpages eten nectar van bloeiende planten (fluitenkruid, vlinderstruik). Ze zetten hun eitjes af op wilde peen en andere schermbloemigen.
Blankenstein: kleine vuurvlinder Bron: E. Witter	De kleine vuurvlinder is voor voedsel afhankelijk van bloeiende planten zoals de algemene soorten klaver en madelief. In de winter verpoppen ze in strooisel en ze leggen hun eitjes vooral op schapenzuring. Ze hebben baat bij plekken met open zand.
Oosterboer: gewone dwergvleermuis Bron: iStock	Voor voedsel zijn gewone dwergvleermuizen afhankelijk van insecten. Ze schuilen en nestelen in hoge beschutte plaatsen zoals nestkasten of bomen.
Nieuwveenslanden (oost): spreeuw Bron: G.J. Assink	Spreeuwen eten insecten en bessen van bijvoorbeeld kersenbomen. Ze gebruiken brede rietoevers als slaapplaats en broeden in holtes in bomen, muren of nestkasten.
Groenblauwe structuur: ijsvogel Bron: iStock	De ijsvogel is voor voedsel afhankelijk van kleine visjes zoals stekelbaars en maakt nesten in oeverwanden. Het is een schuwe soort en maakt gebruik van beschutting (rietkragen, boomtakken) langs watergangen om te jagen.

Voor het in kaart brengen van knelpunten delen we de 19 gebieden van de natuurwaardenkaarten in drie hoofdgroepen in, zie Tabel 2.

Tabel 2 Verdeling deelgebieden natuurwaardenkaarten in hoofdgroepen voor knelpuntenanalyse

Het landelijk gebied	Het stedelijk gebied		De groenblauwe hoofdstructuur
- Het Reestdal - Broekhuizen - De Schiphorst - Wold Aa Zone - Kolderveense- en Nijeveense polder - Nijentap	- Berggierslanden - Koedijkslanden - Haveltermade - Oosterboer - Centrum - Ezinge - Nijeveen	- Nieuwveense Landen Oost - Watertoren en - Nieuwveense Landen - Steenwijkerstraatweg en Noord Blankenstein - Oevers	- Groenblauwe structuur

2.4 Knelpunten en oplossingsrichtingen

Op basis van de natuurwaardenkaarten, de gidssoorten en de eisen die zij stellen aan hun leefomgeving, hebben we zestien ecologische knelpunten geformuleerd. Van deze knelpunten zijn er zeven in het landelijk gebied, zes in het stedelijk gebied en drie in de groenblauwe hoofdstructuur. Bij ieder knelpunt passen één of meer oplossingsrichtingen, die “in het veld” getroffen kunnen worden. Door ons óf door anderen die eigenaar van gronden zijn. Een meer uitgebreide toelichting van de knelpunten is te vinden in bijlage VII en in de natuurwaardenkaarten op onze website.

Tabel 3 Knelpunten en bijbehorende oplossingsrichtingen in het landelijk gebied

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
onvoldoende aanwezigheid van structuren in boerenlandschap	Herstellen, uitbreiden of aanleggen houtige landschapselementen		Een aaneengesloten netwerk van singels, houtwallen, bosschages of bosjes in het boerenlandschap is voor veel soorten belangrijk voor verbinding tussen rust- en foerageergebied, onder andere voor de bunzing, de gidssoort van Broekhuizen. Ook profiteren soorten als haas, ree en vogels als geelgors, bonte vliegenvanger en groene specht mee.
	Aanleggen/ onderhouden kruidenrijke graslanden, keverbanken en bermen		Van kruidenrijke vegetatie in of nabij landbouwpercelen kunnen de veldleeuwerik en haas profiteren voor schuilplaatsen en voortplantmogelijkheden. Het koevinkje en oranje zandoogje (vlindersoorten) zetten hun eitjes af in gras- en kruidachtige vegetatie in bermen langs akkers en wegen. Keverbanken zijn verhoogde stroken met ingezaaide gras- of kruidenmengels.

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
te intensief en in het broedseizoen maaien van agrarische graslanden en natuurgebieden	optimaliseren maaibeheer lettend op broedseizoen, aanleggen van ‘reservaatjes’ (rond weidepalen) die niet gemaaid worden in het broedseizoen		Als in landbouwpercelen op aangewezen plekken (rond weidepalen, keverbanken) gemaaid wordt buiten het broedseizoen hebben de jongen van soorten als de veldleeuwerik en de haas voldoende bescherming. Ook kruidachtige soorten krijgen hier de mogelijkheid om te groeien, waardoor meer insecten voorkomen waar vogels van kunnen eten, zoals de kleine karekiet (gidssoort Wold Aa Zone). Ook in Natuurgebieden hebben soorten baat bij aangepast maaibeheer: vroeg in het seizoen en in het najaar maaien biedt bijvoorbeeld kansen voor de grote pimpernel (gidssoort Het Reestdal).
	Gebruik van wildredders en maaien vanuit het midden van percelen		Om te zorgen dat (jonge) hazen op tijd kunnen vluchten en voldoende veilige schuilplekken hebben in open grasland kunnen wildredders op maaiers worden geïnstalleerd en kan vanuit het midden van percelen worden gemaaid.

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
Hoge voedselrijkdom van de bodem en het water	Ecologisch beheer van sloten en oevers		Door aangepast akkerrandbeheer (geen bemesting, behoud van kruidenrijke vegetatie langs percelen, niet klepelen) wordt de toevoer van voedingsstoffen verminderd en kan ruige vegetatie plaatsmaken voor soortenrijkere water- en oevervegetaties waarvan meer insecten, vogels, amfibieën en vissen kunnen profiteren.
			Door toepassing van ecologisch baggeren of slootbeheer blijft een deel van de vegetatie staan, wordt er niet te veel maar ook niet te weinig gebaggerd en wordt om het broed- en voortplantingsseizoen heen gewerkt. Bagger wordt naast het talud gelegd en blijft minimaal 48 uur liggen om fauna de kans te geven terug te kunnen naar de watergang.
Verdwijnen van oude erfstructuren met ruige vegetatie, strooisel, gevels en schuurtjes	Realiseren van streekeigen erven: onder andere nestkasten, holtes in gevels/muren		Realiseren van nestkasten en holtes in bomen als broedplaats voor vogels, vleermuizen en bijen. Hierbij moet rekening worden gehouden met de habitatseisen van de (gids)soorten: nestkasten van vleermuizen moeten bijvoorbeeld op voldoende hoog hangen.
	Extensief beheren van erfbeplanting (verruiging)		Ruige hoekjes op erven bieden hogere kruiden- en insectenrijkdom en veilige schuilmogelijkheden en overwinteringsplekken voor egels en amfibieën (zoals de bruine kikker, gidssoort van De Schiphorst).

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
Versnippering door obstakels in het landschap zoals (snel)wegen: A32 langs de Wold Aa zone en A28 tussen Broekhuizen en het Reestdal	Aanleggen van faunapassages (zoals ecoducten of wildtunnels) op locaties waar wegen een knelpunt vormen voor verbindingen van leefgebieden van zoogdieren en amfibieën		Voornamelijk in Broekhuizen en de Schiphorst, waar de wegen A32, A28 en N851 een belangrijke doodsoorzaak zijn, zullen zoogdieren (zoals de bunzing, haas en otter) en amfibieën (kikkers en salamanders) baat hebben bij faunapassages zoals ecoducten (over wegen of sporen) en wildtunnels (buizen onder wegen of sporen).
Toename van invasieve exoten zoals Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw en grote waternavel	Bestrijden invasieve exoten waar mogelijk, de aanpak is afhankelijk van de soort		Om snelle vermeerdering en competitie met soorten van kruidenrijke graslanden (Noordse zegge, grote pimpernel en draadrus) in onder andere Wold Aa Zone en Het Reestdal te voorkomen en terug te dringen, zijn er verschillende manieren om exoten te bestrijden: uitgraven, wortels afsteken, meerdere keren per jaar maaien of inzetten van begrazing. De juiste aanpak is soort-specifiek en moet nog blijken uit pilotprojecten/onderzoek.

Tabel 4 Knelpunten en bijbehorende oplossingsrichtingen in het stedelijk gebied

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
Verdwijnen leefgebied door uitbreiding stedelijk gebied en verduurzaming van gebouwen	Realiseren natuurinclusieve gebouwen met groene daken en gevels, nestkasten en holtes in gevels/muren	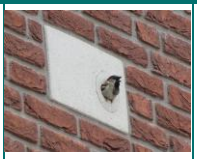	Groene daken en gevels kunnen in nieuwbouwwijken gerealiseerd worden, maar ook in bestaande woonwijken zoals Haveltermade. Nestkasten en holtes in gebouwen bieden habitat voor bijvoorbeeld spreeuwen en dwergvleermuizen (gidssoorten van Nieuwveense landen en Oosterboer). Hierbij moet rekening worden gehouden met de habitatseisen van de (gids)soorten: nestkasten voor de spreeuw (gidssoort van de Nieuwveense Landen) moeten bijvoorbeeld hoog hangen en (besdragende) struiken moeten te bereiken zijn. Nestholtes voor de rosse metselbij moeten in de zon hangen in de buurt van (liefst vroegbloeiende) planten.
Ontbreken van leefgebied voor flora en fauna (en/of variatie in structuur en soorten) binnen openbare ruimte en bedrijven-terreinen	Natuurvriendelijk inrichten van parken, bermen en bomenlanen: meer variatie in structuur en soorten, afwisseling tussen open kruidenrijke graslanden, struweel en bomen		Afwisseling in de vegetatie met kruidenrijk grasland, struiken en bomen biedt habitat voor verschillende dier- en plantsoorten. Zo zorgen kruidenrijke graslanden voor meer insecten dan een gazon, zorgen besdragende soorten (hulst, meidoorn) voor voldoende voedsel voor vogels in de winter en voorzien struiken en bomen in veilige schuilmogelijkheden. Aanplant van struiken kan bijvoorbeeld in parken, langs speeltuinen of als hagen op bedrijventerreinen.
	Aanpassen maairegime in tijd en ruimte. Geldt voor braakliggende terreinen, grasvelden en bomenlanen		Maaien buiten het broed- en groeiseizoen hebben soorten baat bij op braakliggende terreinen voor hun voedsel, zoals de kneu (gidssoort van Oevers) en de kleine vuurvlinder (gidssoort Blankenstein). Het maairegime moet op de leefgebieden van deze soorten afgestemd worden.
	Stoppen met gebruik van bestrijdings-middelen		Bij vermindering van gebruik van bestrijdingsmiddelen krijgen kruiden een grotere kans om te groeien en is er minder schade aan insecten. Ook is gif op gekochte planten schadelijk voor insecten.

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
Onderhoud van oude muren	Minder schoonhouden van oude muren en muurvegetatie niet verwijderen		Minder frequent schoonhouden van oude muren van bijvoorbeeld kades en historische gebouwen biedt kansen voor muurvegetatie zoals muurvaren en het mos gewoon muursterretje en insecten die nestelen in muren (zoals de rosse metselbij, gidssoort Centrum).
‘Te strakke’ tuinen: weinig strooisel, ruige en bloemrijke vegetatie, te vroeg maaien en een vaste ondergrond	Natuurvriendelijk(er) inrichten en beheren van tuinen met minder tegels en meer planten en verblijfmogelijk-heden voor onder andere insecten en vogels		Dit gaat met name om private tuinen in woonwijken zoals het Centrumgebied, Haveltermade en Nieuwveense Landen. Natuurvriendelijk inrichten kan door verwijderen van tegels, aanplant van meer kruidenrijke vegetatie, hagen en struiken, plaatsen van nestkasten voor de huismus, spreeuw, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis, en creëren van holtes in muren.
			Net als inrichting kunnen tuinen natuurvriendelijk(er) beheerd worden. Dit gaat onder andere om laten liggen van strooisel als schuilmogelijkheden voor kikkers en egels, na het groeiseizoen maaien, omspitten van de grond en geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.
Te veel obstakels (erf-afscheidingen) in tuinen, zoals schuttingen	Creëren van openingen aan de onderkant van schuttingen (±15 x 15 cm)		Met name voor de egel (gidssoort Haveltermade) helpen verbindingen tussen tuinen om schuilplaatsen en voedsel bereikbaarder te maken.

Tabel 5 Knelpunten en bijbehorende oplossingsrichtingen n de groenblauwe hoofdstructuur

Knelpunt	Oplossing		Toelichting
Kunstmatige overgangen van land naar water zoals beschoeiingen	Inrichten van natuurvriendelijke oevers met geleidelijke land-water overgang en vegetatie		Langs steile kades kan drijvend groen of een 'vooroever' van wilgentenen worden aangelegd waar waterplanten kunnen groeien, zodat amfibieën en vogels makkelijker uit het water kunnen treden. In het Reestdal en de Wold Aa Zone kunnen natuurvriendelijke oevers met rietbegroeiing een natuurlijkere overgang van land naar water zorgen en schuilplaatsen en voortplantingsmogelijkheden creëren voor amfibieën, vissen en vogels.
	Verwijderen van beschoeiing en plaatsen van amfibieën- en paddentrappen		Met name langs steile kades kunnen onder andere amfibieën zich niet verplaatsen tussen land en water. Hier helpen amfibieën- en paddentrappen om een veilig habitat te bieden voor soorten als de bruine kikker (gidssoort de Schiphorst).
Recreatiedruk in en rondom het water, met name pleziervaart	Beperken van verstoring door recreatie d.m.v. beperking toegankelijkheid (natuur)gebieden en vaar- of aanmeerverbod		De ijsvogel (gidssoort groenblauwe hoofdstructuur) is een schuwe soort en heeft baat bij rustige delen langs de oevers zonder verstoring door recreatie en voldoende onaangetaste rietkragen die als uitkijkposten kunnen dienen om te jagen.
Onvoldoende beschutting (rietkragen, boomtakken) langs watergangen voor o.a. de IJsvogel	Herinrichten van oevers met voldoende rietvegetatie en beperkt beheer met de mogelijkheid tot verruiging		Rietvegetatie is van belang voor het leefgebied (voor voedsel, veiligheid en verbinding) van de ijsvogel. Meer rietvegetatie langs oevers kan gerealiseerd worden door bijvoorbeeld het beperken van maaibeheer (zoals in Oosterboer of Engelgaarde).

2.5 Projecten voor biodiversiteit

Gelukkig gebeurt er ook al een heleboel in Meppel om de biodiversiteit te verbeteren. We hebben geïnventariseerd welke projecten er lopen. Soms is de gemeente initiatiefnemer (geweest), soms ook inwoners, bedrijven of natuurverenigingen. De projecten spelen in zowel de openbare als particuliere ruimte. De projecten hebben we ingedeeld in zes categorieën, zie Tabel 6. Voor een uitgebreider overzicht, zie Bijlage III: Projectoverzicht

Tabel 6 Projecten in Meppel die uitgevoerd zijn of worden en bijdragen aan biodiversiteit

Categorie		Onderwerp	Voorbeelden van Meppeler projecten en maatregelen
1	inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)	(her)inrichting van parken met variatie in plantensoorten en vegetatiestructuur.	permacultuur Noorderpark; inrichting Mandenmakerspark; bijen- en vlinderparadijs Ringpark oost. herinrichting Bleekerseiland.
		aanpakken van verstening.	aanplanten van bomen en struiken op schoolpleinen; vergroening binnen projecten (zoals Prinsenplein).
2	inrichting en beheer particuliere ruimte (woonwijken)		Steenbreek; subsidies voor aanleg van groendaken en waterinfiltratiemogelijkheden in tuinen.
		natuurinclusief bouwen.	uitwerking van soortenmanagementplan (SMP) van de gemeente voor gebouwgebonden soorten; plaatsen van nestkasten en bijenhotels door woningcorporaties in nieuwbouwwijken Noordpoort en Nieuwveense Landen.
3	inrichting en beheer particuliere ruimte (bedrijventerreinen)	natuurinclusieve bedrijventerreinen (2 projecten).	zwaluwwand voor de oeverzwaluw bedrijventerrein Noord; Koploperproject ICC-Parkmanagement Meppel (ICC-PMM) waarbij in samenwerking met ondernemers inrichtingsmogelijkheden met betrekking tot verduurzaming (met biodiversiteit als één van de thema's) worden geïnventariseerd en uitgevoerd.
4	inrichting en beheer landelijk gebied	natuurvriendelijke inrichting van het boerenlandschap en realisatie van de groenblauwe hoofdstructuur.	realiseren van natuurvriendelijke oevers; aanleg van bufferstroken en landschapselementen binnen onder andere de projecten Duurzaam boeren Drenthe (Provincie Drenthe), Plan Boom (NMF) en Heel Drenthe Zoemt (NMF); maai- en afvoerbeheer bermen.

Categorie		Onderwerp	Voorbeelden van Meppeler projecten en maatregelen
5	educatie en communicatie	creëren van bewustzijn over biodiversiteit en informeren van bewoners	natuurexcursies voor de jeugd door IVN; informatieve bijeenkomsten en activiteiten voor bewoners door wijkplatforms; inspiratiebord voor inrichting van tuinen door NMF.
6	onderzoek	inventarisatie en monitoring van soorten.	inventarisatie en monitoring van landschapselementen landelijk gebied met behulp van landschapselementenregister Provincie Drenthe en soortenmonitoring Landschapsbeheer Drenthe; Nectarindex om te bepalen in hoeverre een berm bijdraagt aan voorkomen insecten.

3 Naar uitvoering

3.1 Strategie

In de omgevingsvisie benoemen we drie strategieën: beschermen, transformeren en ontwikkelen. Het verschilt per gebied welke strategie het beste past. In het Reestdal en de groenblauwe hoofdstructuur staan beschermen voorop, maar in het landelijk gebied is transformeren ook belangrijk. Ook zijn er kansen voor ontwikkelen, zoals bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en mogelijk zelfs een ecologische verbinding tussen Schiphorst en Broekhuizen.

De knelpunten en oplossingsrichtingen uit het vorige hoofdstuk zijn vertaald naar maatregelen. We voeren de maatregelen via drie sporen uit. Deze sporen sluiten aan op de rol die we voor ons zien voor het thema natuurlijke leefomgeving, zoals beschreven in de omgevingsvisie. De nadruk ligt daarbij op de rollen *realiseren*, *stimuleren* en *samenwerken*. In mindere mate pakken we een *regulerende* rol.

Spoor 1 Regie- en voorbeeldfunctie van de gemeente

We nemen regie en geven het goede voorbeeld. Door op eigen gebouwen en terreinen en in de openbare ruimte actief aan de slag te gaan, laten we zien aan inwoners, bedrijven en partners dat biodiversiteit belangrijk is. Dit kan bijvoorbeeld gaan om het natuurinclusief maken van onze gebouwen of om het aanpassen van maaibeheer van bermen en parken.

Spoor 2 Samenwerking met andere overheden en natuurorganisaties;

Samenwerking met provincie, waterschap en natuurorganisaties is nodig om plannen en onderzoeken op elkaar af te stemmen en van elkaar te leren. Daarnaast hebben deze partijen veelal ervaring met dezelfde ecologische knelpunten in hun eigen beheergebied of bij andere gemeenten. Bijvoorbeeld de aanpak van ongewenste exoten in watergangen, waar het waterschap ook aan werkt.

Spoor 3 Stimuleren van inwoners, bedrijven en agrariërs.

We stimuleren inwoners, ondernemers en agrariërs om concrete natuurmaatregelen uit te voeren. Hierbij zetten we verschillende instrumenten in, zoals voorlichting over het natuurinclusief inrichten van een tuin of het subsidiëren van een groen dak. In agrarisch gebied zijn partners als AND en Landschapsbeheer Drenthe belangrijk om verdere stappen te kunnen zetten.

3.2 Uitvoeringsagenda 2025-2028

In de uitvoeringsagenda (Tabel 7) zijn voor elk strategisch spoor maatregelen benoemd, die we inzetten om aan de knelpunten in het landelijk gebied, stedelijk gebied en de groenblauwe hoofdstructuur te werken.

Bij de maatregelen geven we aan welk type instrument daarbij hoort. We hanteren de volgende vijf type instrumenten:

Het uitvoeren van een concrete maatregel [U]

Daar waar kennis en kunde al aanwezig is binnen onze organisatie kunnen we aan de slag. Wij kunnen in de openbare ruimte en op eigen percelen en gebouwen maatregelen zelf uitvoeren. Dit gaat om zowel inrichting als onderhoud.

Het onderzoeken van knelpunten en kansen [O]

Daar waar we nog kennis missen, doen we onderzoek. Onderzoek kan door onszelf worden uitgevoerd, maar meestal is hiervoor kennis van samenwerkende partners nodig.

Communiceren en bewustwording [C]

Communicatie zetten we in als instrument om meer bewustwording te creëren bij inwoners, bedrijven of agrariërs. Hierdoor stimuleren we de samenleving met betrekking tot natuurvriendelijk inrichten en beheren van hun omgeving.

Opstellen en wijzigen van beleid en regelgeving [B]

Door het opstellen en wijzigen van beleid en regelgeving zorgen we ervoor dat deze in lijn zijn met de biodiversiteitsdoelen. Ook het subsidiëren van maatregelen die inwoners kunnen uitvoeren valt binnen deze categorie.

Het maken van procesafspraken [P]

Tot slot kunnen we procesafspraken maken met de partijen waarmee we samenwerken om beleid en maatregelen op elkaar af te stemmen.

Verder staat voor elke maatregel aangegeven in welk jaar de uitvoering is gepland.

Tabel 7 Maatregelen van de uitvoeringsagenda 2024-2028, met tussen haakjes het type maatregel en het geplande jaar waarin de maatregel wordt uitgevoerd.

Nr.	SPOOR 1: Regie- en voorbeeldfunctie van de gemeente	Geplande uitvoering
1	Aanleg singels, houtwallen en bosschages op gemeentelijk terreinen in buitengebied [U]	2027
2	Uitbreiden ecologisch bermbeheer met behulp van de nectarindex [U]	v.a. 2028
3	Minder maaien rond bomen, te starten op enkele proeflocaties [U / O]	2026
4	Toevoegen struiklagen in parken [U]	2026
5	Vergroten areaal ecologisch oever- en slootbeheer [O / U]	v.a. 2028
6	Inventariseren kansrijke locatie voor omvormen kunstmatige oevers naar natuurvriendelijke oevers [O]	2028
7	Ecologisch baggeren als uitgangspunt borgen bij baggeren van eigen watergangen [B / C]	v.a. 2025
8	Faunaknelpunten in kaart brengen/ registreren van aangereden wild [P]	2025
9	Faunapassages meenemen in ruimtelijke ontwikkelingen en beheer en onderhoud infra of seperaat realiseren bij hoge urgentie [P / U]	v.a. 2025
10	Aanleg amfibieën- en paddentrappen na soortenonderzoek amfibieën [O]	2026
11	Beheren/ bestrijden invasieve exoten eigen terreinen [U]	v.a. 2025
12	Gemeentelijk vastgoed natuurinclusief maken [U]	2025
13	Opstellen soortenmanagementplan gebouwgebonden soorten [O]	2024/2025
14	Uitvoeren soortenmanagementplan gebouwgebonden soorten [U]	v.a. 2026
15	Jaarlijkse kennisdag voor medewerkers [C]	jaarlijks
16	Bescherming muurvegetatie borgen in planvorming en eigen onderhoud [B / U]	2026
17	Opstellen toetsingskader biodiversiteit bij projecten openbare ruimte [P / B]	2026
18	In beeld brengen groene nevenstructuur per wijk [O]	2026
19	Onderzoeken mogelijkheden van duurzaam inkopen in relatie tot biodiversiteit [O]	2026
20	Doorontwikkelen Meppeler basiskwaliteit natuur [P / O]	jaarlijks
21	Uitvoeren vervolgonderzoek beschermde soorten/ gidssoorten [O]	jaarlijks
	SPOOR 2: Samenwerking met andere overheden en natuurorganisaties	
22	In kaart brengen bestaand én wenselijk groenblauwe raamwerk en landschapselementen in het landelijk gebied [O]	2026
23	Plan maken over samenwerking bij bestrijding exoten [P / O]	2025-2026
24	Voortzetten Gebiedsdeal natuurinclusieve landbouw [P]	2026-2028

25	Onderzoeken van mogelijkheden handhaving op oneigenlijk gebruikte bermen [O]	n.t.b.
26	Proces, afspraken en maatregelen in het kader van het soortenmanagementplan (SMP) en natuurinclusief bouwen afstemmen met woningcorporaties [P / O]	jaarlijks
27	Uitvoeren gebiedsscan ecologie bedrijventerreinen/ aanhaken bij Koploperproject Duurzaam Ondernemen/ visie bedrijventerreinen van provincie [O]	2026-2028
28	(laten) uitgeven tuininspiratieboek voor nieuwbouw (Noordpoort en NvL) [C]	2026
	Spoor 3: Stimuleren van inwoners, bedrijven en agrariërs	
29	Opstellen en uitvoeren communicatieplan voor het actief Informeren van inwoners, ondernemers en agrariërs, bij voorkeur op wijkniveau [C]	2026-2028
30	Organiseren van activiteiten voor inwoners [U]	2026-2028
31	Uitbreiden/ versterken van bestaande bewonersinitiatieven [C / U]	doorlopend
32	Uitvoeren van wijkscans in samenwerking met (lokale) betrokkenen en binnen het programma WDW [O / C]	2026-2028
33	Inzetten van een tuincoach/ tuinranger [C]	2025-2027
34	Betrekken jeugd bij vergroening van de leefomgeving, openbare ruimte, schoolpleinen etc. [C / U]	doorlopend

3.3 Financiering

Het uitgangspunt is dat we balans houden tussen onze ambities en beschikbare middelen. Dit betekent dat we slim omgaan met de beschikbare budgetten en capaciteit van medewerkers. We zetten in op werk met werk maken en kijken zorgvuldig of we maatregelen kunnen koppelen aan bestaand beleid en uitvoering. We zetten daarom in op de volgende drie manieren om de maatregelen te bekostigen:

Integreren binnen bestaande programma's of projecten;

We willen vanaf nu natuurinclusief ontwikkelen. Door biodiversiteit goed te integreren in bestaande programma's of projecten behoort het tot de begroting daarvan. Biodiversiteit kan een primair doel zijn binnen een programma of project, zoals de aanleg van een zwaluwwand of kikkerpoel. Maar biodiversiteit kan ook een doel zijn in programma's of projecten met een ander primair doel. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van Noordpoort, de klimaatadaptatiestrategie en de Regionale Energiestrategie.

Behoud van en inzet uit bestaande budgetten in de begroting;

Sommige maatregelen kunnen niet gefinancierd worden uit programma's of projecten. Deze bekostigen we zoveel mogelijk uit bestaande middelen binnen de begroting. Voorbeelden zijn de tuincoach en de gebiedsdeal voor natuurinclusieve landbouw.

Krediet aanvragen voor maatregelen die niet onder 1 of 2 gedekt kunnen worden.

Tot slot vragen we krediet aan voor maatregelen die niet binnen de reguliere middelen gefinancierd kunnen worden en niet in samenwerking met andere partijen kunnen worden opgepakt. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze maatregelen alleen kunnen worden uitgevoerd, als de Raad krediet beschikbaar stelt.

Tabel 8 laat voor elk spoor zien welke financiële middelen daarvoor nodig zijn, wat daarvoor binnen de begroting beschikbaar is en wat dan uiteindelijk nog niet gedekt is. Voor een uitgebreid overzicht van de dekking van de maatregelen, zie bijlage VIII.

De ontbrekende dekking vragen we verspreid over de komende jaren aan via de planning- en controlcyclus. Door het in stappen te doen, houden we het behapbaar. We kunnen dan steeds een gewogen afweging over de maatregelen maken, passend bij dat moment.

Tabel 8 Overzicht financiering programma Biodiversiteit

Overzicht financiën	Kosten	Begroot	Benodigd
Regie- en voorbeeldfunctie van de gemeente	€ 535.000	€ 442.500	€ 92.500
Samenwerking met andere overheden en natuurorganisaties	€ 110.000	€ 65.000	€ 45.000
Stimuleren van inwoners, bedrijven en agrariërs	€ 86.000	€ 66.000	€ 20.000
Totaal	€ 731.000	€ 573.500	€ 157.500

3.4 Monitoring

Monitoring is nodig om te controleren in hoeverre maatregelen zijn uitgevoerd én in hoeverre de biodiversiteitsdoelen van de gemeente Meppel zijn behaald. We maken gebruik van twee typen monitoring: beleidsmonitoring en ecologische monitoring. Op basis daarvan kunnen we bijsturen en het programma Biodiversiteit in een volgende beleidscyclus aanpassen. Deze manier van werken sluit aan op de plan-check-do-act cirkel van Deming (Afbeelding 7). We lichten toe welke onderdelen meegenomen moeten worden in de beleidsmonitoring en de ecologische monitoring.

Afbeelding 7plan-do-check-act cirkel van Deming

Beleidsmonitoring

We rapporteren jaarlijks aan college en raad over de voortgang van het programma via het programma Duurzaam. We gaan daarbij in op de volgende vragen:

- Welke instrumenten zijn toegepast?
- Zijn er op basis van nieuwe inzichten aanvullende instrumenten nodig om de ecologische knelpunten op te lossen?
- Is er voldoende capaciteit om de instrumenten in te zetten?

De voortgangsrapportage geeft informatie voor de planning en control cyclus en voor de monitoring binnen het programma Duurzaam. We bekijken of we de monitoring ook kunnen laten aansluiten op de monitor van de leefomgeving, ten behoeve van de omgevingsvisie. Dit hangt af van het detailniveau van deze monitor.

Ecologische monitoring

Voor monitoring hebben we een referentie (nulmeting) nodig, zodat we inzicht krijgen in voor- of achteruitgang van soorten. Voor de gemeente Meppel vormen de recent opgestelde natuurwaardenkaarten deze nulmeting. Daarin staat beschreven welke beschermde soorten en welke 30 basiskwaliteit soorten er in elk gebied voorkomen.

Gegevens over soorten worden al op verschillende manieren en door verschillende partijen verzameld en ingevoerd in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF);

- Soortenmanagementplan gebouwgebonden soorten;
- Ecologische onderzoeken in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Nectarindex
- Citizen science (waarnemingen gedaan door inwoners), bijvoorbeeld de nationale tuinvogeltelling;
- Landelijke monitoringsprogramma’s van soorten: Subsidiestelstel Natuur en Landschap (SNL) en Netwerk Ecologische Monitoring (NEM);
- Monitoringsgegevens van natuurorganisaties.

Als de gegevens uit de NDFF onvoldoende zijn om gericht aan de maatregelen van de uitvoeringsagenda te kunnen werken, voeren we aanvullend onderzoek uit. Dat geldt bijvoorbeeld voor marterachtigen en reptielen en amfibieën. De beschermde soorten monitoren we in een cyclus van vijf jaar: elk jaar wordt een deel van de soortgroepen gemonitord. Op deze manier kan na elke vijf jaar de ontwikkeling van de biodiversiteit ten opzichte van de nulmeting worden beoordeeld. We stimuleren ook onze inwoners om bij te dragen aan het verzamelen van waarnemingen en stimuleren actief citizen science.

Een mooi voorbeeld waarmee we eigen monitoring combineren met citizen science, is de nectarindex. Deze index geeft onze graslanden in bermen en parken een score voor het aantal bloeiende planten dat aanwezig is en wat daarmee de waarde is voor bestuivende insecten. Naast de professionele inventarisaties, wordt Meppel ook door vrijwilligers gemonitord. We gebruiken de nectarindex om ons maaibeheer aan te passen.

Daarnaast gebruiken we de systematiek van de basiskwaliteit natuur Drenthe als hulpmiddel voor de beoordeling van staat van onze leefgebieden. De provincie Drenthe is hiervoor een belangrijke partner. De nulmeting voor de natuurwaardenkaarten laat zien dat slechts één van de negentien deelgebieden een goede score voor basiskwaliteit natuur heeft (Tabel 9). Vier deelgebieden scoren voldoende/ goed, alle andere gebieden scoren lager. Dat betekent dat er nog onvoldoende algemene soorten voorkomen.

Tabel 9 Score nulmeting basiskwaliteit natuur: G=goed, V/G = voldoende/goed, V=voldoende, O/V=onvoldoende/voldoende, O=onvoldoende

Deelgebied Natuurwaardenkaarten	Score 2023 – basiskwaliteit natuur
Kolderveen- en Nijeveengebied	V
Nijeveen	V/G
Nijentap	O
Noord	V
Nieuwveense Landen Oost	O
Watertoren en Nieuwveense Landen	V
Haveltermade	V
Oevers	V/G
Centrum	O/V
Koedijkslanden	V
Berggierslanden	V/G
Ezinge	V
Blankenstein	O/V
Wold Aa zone	V
Oosterboer	G
Broekhuizen	V
Schiphorst	V/G
Reestdal	V
Groenblauwe hoofdstructuur	V

Bijlagen

Bijlage I: Bronnenlijst

1 Alserda, A., Kuipers, C. & Vedder, J. (2021). Rapportage basiskwaliteit natuur Drenthe. ATKB, Assen.
2 BIJ12 (z.j.). Vogel- en Habitatrichtlijn. Geraadpleegd op 11 maart 2024 via https://www.bij12.nl/onderwerp/natuurinformatie/natura-2000-beheerplannen/vogel-en-habitatrichtlijn/
3 Econsultancy (2024). Natuurwaardenkaarten deelgebieden gemeente Meppel.
4 Europese Commissie (z.j.). Nature and biodiversity. Geraadpleegd op 11 maart 2024 via https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity_en
5 Europees Milieuagentschap (2020). State of nature in the EU: Results from reporting under the nature directives 2013-2018. European Environment Agency, Luxembourg.
6 Gemeente Meppel (2007). Stadsrandzone Meppel-Reestdal. Ontwikkelingsvisie.
7 Gemeente Meppel (2015). Kadernotitie ‘Zo doen we groen’.
8 Gemeente Meppel (2019). Beleidsregels Kwalitatief beoordelingskader Transformatiegebied Noordpoort. Beleidsregels voor de uitvoering van het Chw bestemmingsplan Meppel - Transformatiegebied Noordpoort.
9 Gemeente Meppel (2020). Programma Duurzaamheid 2021 - 2023. Samenwerken aan duurzaamheid: Van denken naar doen.
10 Gemeente Meppel (2020). Beleidsregel Wonen Nieuwveense Landen. Beleidsregel Wonen voor de uitvoering van het Crisis- en Herstelwet bestemmingsplan Meppel - Nieuwveense Landen 2020.
11 Gemeente Meppel (concept, 2023). Omgevingsvisie Meppel.
12 Informatiepunt Leefomgeving (z.j.). Bescherming van soorten. Geraadpleegd op 11 maart 2024 via https://iplo.nl/thema/natuur/bescherming-soorten/
13 Kijk in de Vegte, A., Paternotte, T., Tijdeman, E., van Inckel, M., Kaper, A., & Benus, I. (concept, 2024). Landschapsecologische systeemanalyse van deelgebied Wold Aa. Royal HaskoningDHV, Groningen.
14 NDFF (2023). FLORON Verspreidingsatlas Vaatplanten. Geraadpleegd op 8 december 2023 via www.verspreidingsatlas.nl
15 Nelen & Schuurmans (2023). LAS-LUA Gemeente Meppel 2023 - 2028. Op weg naar een waterrobuust en klimaatbestendig Meppel.
16 PBL (2017). Wat is biodiversiteit? Geraadpleegd op 11 maart 2024 via https://www.clo.nl/indicatoren/nl108304-wat-is-biodiversiteit
17 PBL (2016). Verlies natuurlijkheid in Nederland, Europa en de wereld. Geraadpleegd op 11 maart 2024 via https://www.clo.nl/indicatoren/nl144003-verlies-natuurlijkheid-in-nederland-europa-en-de-wereld
18 Provincie Drenthe (2021). Gastvrije Natuur, Natuurvisie 2040.
19 Raad van de Europese Unie (2023). Hoe gaat het met de natuur in de EU? Geraadpleegd op 11 maart 2024 via https://www.consilium.europa.eu/nl/infographics/state-of-eu-nature/
20 Zoogdiervereniging (2023). Zoogdiersoorten, meervleermuis. Geraadpleegd op 8 december 2023 via www.zoogdiervereniging.nl
21 Vlinderstichting (2024). Satijnvlinder Leucoma salicis. Geraadpleegd op 17 april 2024 via https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/overzicht-vlinders/details-vlinder/satijnvlinder

Bijlage II: Evaluatie beleidsdocumenten

Onderstaand is een samenvatting opgenomen van de geanalyseerde beleidsstukken die betrekking hebben op biodiversiteit in de gemeente Meppel. Uitgaande van de in dit programma geformuleerde betekenis van biodiversiteit is ieder beleidsstuk voorzien van een alinea met aangrijpingspunten.

Coalitieakkoord Werk in Uitvoering (2022 - 2026)

In het coalitieakkoord van gemeente Meppel wordt het thema biodiversiteit genoemd als één van de uitdagingen in de maatschappij. Inhoudelijk komt biodiversiteit terug binnen het onderdeel 'Kansen voor Werk en Economie':

Vertaling naar het programma Biodiversiteit

Het is goed dat het coalitieakkoord aandacht heeft voor biodiversiteit. We gaan daarbij wel een stapje verder dan alleen soortenrijkdom. Naast de bij richten we ons op alle gidssoorten en hun leefgebieden. De drie-sporen-strategie sluit aan op het uitgangspunt dat we ons richten op particulieren, bedrijven en de openbare ruimte.

Programma Duurzaamheid

Het programma Duurzaamheid 2021 - 2023 formuleert ambities en aanpak voor zes duurzame pijlers: energietransitie, klimaatadaptatie, grondstoffeninzameling, circulaire economie, biodiversiteit en natuur en een gezond milieu. Het doel voor de pijler biodiversiteit en natuur is geformuleerd als 'het behoud en bevorderen van biodiversiteit en natuurwaarden', waarbij wordt omschreven dat 'biodiversiteit deels verbonden is aan het programma voor beheer van de openbare ruimte, terwijl ook specifieke doelstellingen, communicatie, samenwerking met de samenleving en het stimuleren van draagvlak nodig is, waardoor er een grote overlap is met het brede duurzaamheidsprogramma'. Tevens wordt de urgentie van de aanpak van problemen met betrekking tot biodiversiteit als volgt omschreven:

'Biodiversiteit is net als energie en circulariteit een wereldwijd vraagstuk. Biodiversiteit en vitale ecosystemen zijn de eerste randvoorwaarden voor het leven op aarde. Nederland wil het verlies aan biodiversiteit een halt toeroepen. Als gemeente geven we bij het beheer van de openbare ruimte aandacht aan biodiversiteit en we zetten erop in via streekbeheer. Verschillende groepen in Meppel werken aan biodiversiteit, we faciliteren deze waar mogelijk. Landelijk werkt een brede alliantie aan het Deltaprogramma Biodiversiteitsherstel, waaronder zowel publieke als private partijen. In 2021 wordt het internationale biodiversiteitsverdrag geactualiseerd. Gelet op de raakvlakken met de andere opgaven nemen we biodiversiteit mee als algemene opgave binnen dit programma. Het streven is gericht op het benutten van koppelkansen en bevorderen van biodiversiteit.' (Programma Duurzaamheid 2021 - 2023)

Binnen het programma zijn ten eerste programma-brede speerpunten met inspanningen genoemd om een brug te slaan van visie en ambities naar brede uitvoering en toepassing van duurzaamheid. Hiertoe behoren onder andere: 1) activeren van de samenleving (communicatie, educatie en faciliteren/stimuleren initiatieven van inwoners en bedrijven); 2) de gemeente als rolmodel (doelen vertalen naar eigen organisatie); 3) partnerschap (agenderen, samen optrekken), zie tabel 6. Ten tweede zijn binnen elk van de zes hoofdpijlers in het programma doelen en prioriteiten opgenomen, zie afbeelding 13. Tevens zijn in het programma Duurzaamheid vier prioriteiten opgenomen die bij moeten dragen aan de gestelde doelen binnen het thema biodiversiteit en natuur, zie tabel 7.

Tot slot wordt in het programma de samenhang tussen biodiversiteit en een aantal opgaven beschreven:

- **Klimaatadaptatie en biodiversiteit:** ‘Natuur staat onder druk door de klimaatverandering, maar de natuur kan ook een rol spelen bij het aanpassen daaraan. Een voorbeeld aan de randen van de stad zijn de waterberging bij de Reest en Engelgaarde. Binnen de bebouwde kom zijn de acties van Steenbreek en de halfverharding van de buurt ’t Meugien voorbeelden van klimaatadaptatie;’
- **Energietransitie en biodiversiteit:** ‘De opwek van wind en zon vraagt ruimte. Bij de inrichting daarvan kan die opgave gecombineerd worden met waterberging en natuurontwikkeling, wat tot nieuwe landschappen en waarden leidt. We kijken waar we de provinciale handreikingen Landschappelijke inpassing en Zonnewijzer biodiversiteit kunnen toepassen.’

Vertaling naar het Programma Biodiversiteit
In het programma Duurzaamheid wordt de urgentie van de aanpak van biodiversiteitsverlies aangekaart in samenhang met andere opgaven omtrent duurzaamheid. Er wordt gefocust op klimaatadaptatie en niet op biodiversiteit. Er zijn in het programma geen concrete doelen voor biodiversiteit opgesteld, zoals het behoud van soorten waarvoor een gebied aan habitatseisen van soorten dient te voldoen. De doelen voor biodiversiteit en natuur betreffen geen op zichzelf staande doelen, maar methoden om doelen te bereiken. Hetzelfde geldt voor de prioriteiten, waarbinnen onder andere samenwerkingsovereenkomsten met de gemeente Meppel zijn benoemd die moeten bijdragen aan het behalen van de doelen. Echter blijft het onduidelijk wat de doelen voor biodiversiteit en natuur zijn.

De samenhang tussen biodiversiteit en klimaatadaptatie en tussen biodiversiteit en de energietransitie worden wel aangekaart: mogelijk kunnen de doelen binnen programma Biodiversiteit en doelen met betrekking tot klimaatadaptatie en energietransitie elkaar aanvullen.

Afbeelding 8de zes hoofdpijlers binnen het programma Duurzaamheid 2021-2023

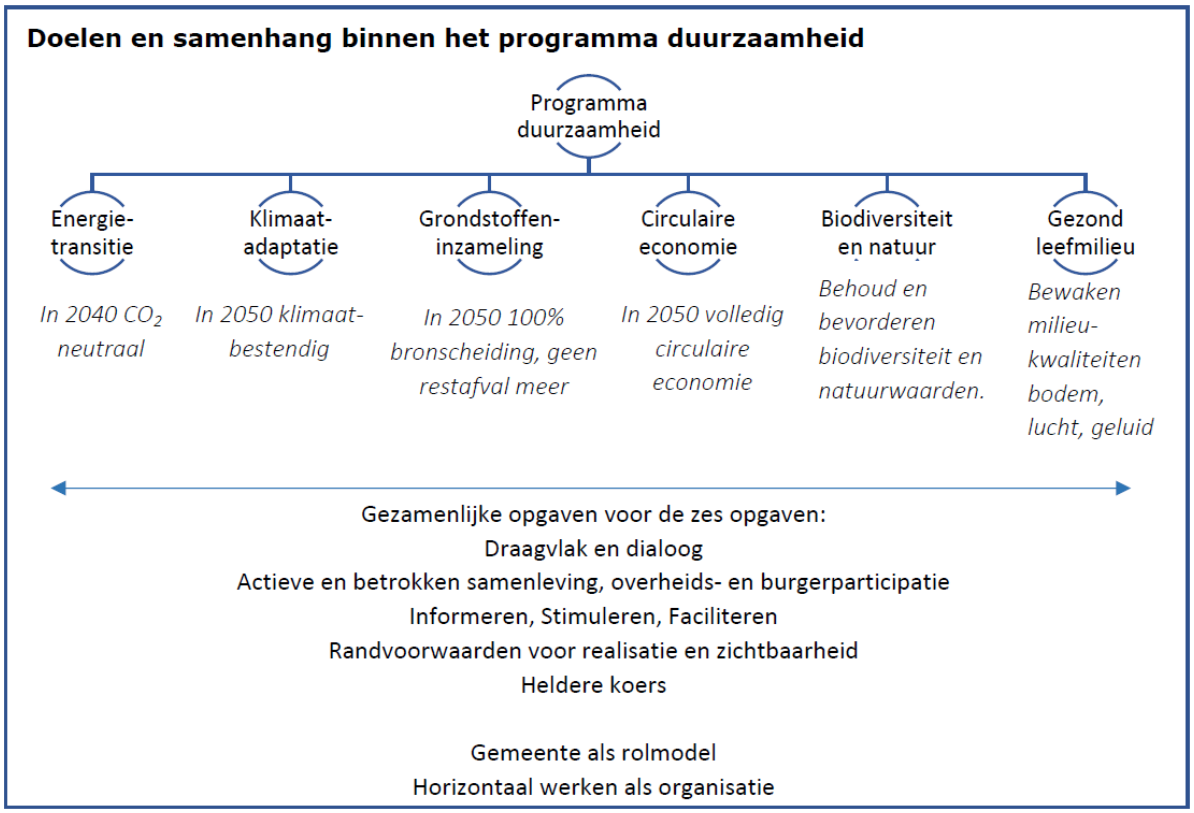

Tabel 10 Doelen van de gemeente Meppel binnen het thema biodiversiteit en natuur, en de vertaling van de doelen naar het programma Biodiversiteit (programma Duurzaamheid 2021 - 2023)

Doelen biodiversiteit en natuur
we werken aan het vergroten van intern en extern bewustzijn. biodiversiteit vormt niet langer een abstract begrip maar krijgt betekenis en wordt toegankelijk gemaakt
biodiversiteit wordt aan de voorkant van ontwikkelingen als aspect meegenomen en krijgt een plek in systemische aanpak van vraagstukken
we dragen lokale initiatieven een warm hart toe
we hebben specifieke aandacht voor de jeugd als toekomstige gebruikers en beheerders van de ruimte
we versterken en structureren de samenwerking met lokale natuurorganisaties
we onderzoeken, samen met het waterschap, of de kansen voor natuurvriendelijke oevers voldoende benut zijn
we werken aan plaagbeheersing van de eikenprocessierups en onderzoeken hoe de biodiversiteit hiermee vergroot kan worden

Tabel 11 Prioriteiten die bij moeten dragen aan de door de gemeente Meppel gestelde doelen (programma Duurzaamheid 2021 - 2023)

Prioriteit	Betekenis
uitvoering geven aan de gemaakte afspraken	we werken de komende jaren door aan de afspraken over ecologisch bermbeheer en plaagbestrijding van de eikenprocessierups
opstellen uitgangspunten biodiversiteit	het beter positioneren en definiëren van biodiversiteit, zodat de gemeente bij het maken van plannen beter kan anticiperen op het bevorderen van biodiversiteit. Daarnaast is het belangrijk om doelen te formuleren en met de betrokken partijen samen afspraken te maken over de wijze waarop die kunnen worden bereikt (dit moet landen in de Omgevingsvisie)
streekbeheer	streekbeheer is een manier van werken aan natuur, waarbij de uitvoering is verlegd van overheidsplannen door betaalde professionals en werkvoorzieningsschappen, naar het begeleiden van bewonersinitiatieven in landschap en natuur. Samen met de provincie en een aantal gemeentes in Drenthe is het streekbeheer ontwikkeld door Landschapsbeheer Drenthe. Bij het streekbeheer zijn meerdere organisaties betrokken. De realisatie van overheidsdoelen wordt gecombineerd met de wensen en eigen inzet van professionele bewonersnetwerken (participatiesamenleving)
samenwerkingsagenda Zuidwest Drenthe	Meppel voert met de gemeenten De Wolden, Hoogeveen, Westerveld en Midden Drenthe en Waterschap Reest en Wieden, de Samenwerkingsagenda Zuidwest Drenthe uit. Daarin bundelt de gemeentekrachten rondom onderwerpen die voor het hele gebied van belang zijn. Vanuit duurzaamheid komt een aantal urgente opgaven samen in het landelijk gebied, die mogelijk de natuurwaarden in het landelijk gebied onder druk zetten. De gemeente Meppel streeft naar een goede integratie van oplossingen in het landelijk gebied en het uitbouwen van streekbeheer.

Kadernotitie Zo doen we groen (2015)

In de kadernotitie ‘Zo doen we groen’ heeft de gemeente Meppel haar ambities met betrekking tot groen, natuur, landschap en water opgenomen. Het document bevat 1) overkoepelende doelen en ambities van de gemeente Meppel; 2) een uitwerking van de uitgangspunten voor inrichting en beheer van de openbare ruimte; 3) passende kaders voor bijdragen aan biodiversiteit en cultuurhistorie door bewoners; 4) een overzicht van de vier waarden van groen en de bouwstenen die bijdragen aan die waarden in de gemeente; 5) ambities per gebied (onderverdeeld in de vijf categorieën groen generiek, parken, groenblauwe structuur, groen in de woon- en werkgebieden en buitengebied) en 6) een beschrijving van verantwoordelijkheden en rollen van de gemeente, bewoners, bedrijven en organisaties voor biodiversiteit en het landschap.

In de notitie zijn drie uitgangspunten genoemd die diverse groepen in de samenleving (bewoners, bedrijven, organisaties en de gemeente zelf) in 2030 moeten kunnen ervaren: het zien van goed groen, het ervaren van groen en het zorgen voor gezond groen. Deze uitgangspunten worden samengevat als ‘Drie keer groener’. Bij de uitgangspunten is een omschrijving gegeven van groen, wat hoofdzakelijk betrekking heeft op de gebruiksfunctie van groen (o.a. recreatie) en het visuele aspect van groen (waar en hoeveel groen). Daarnaast is een viertal overkoepelende doelen opgesteld, zie tabel 13.

Tabel 12 de overkoepelende doelen voor biodiversiteit in de gemeente Meppel voor de periode 2015-2020 (Kadernotitie Zo doen we groen, 2015)

Doelen
1. een betere inrichtings- en beeldkwaliteit van ons groen, bomen en stadswater en de beleving hiervan
2. een sterkere identiteit en toegenomen gebruikswaarde van de groenblauwe structuur, parken en het landschap
3. toename van de natuurwaarde in de stad en het landschap
4. meer bewoners en bedrijven leveren een bijdrage aan de ambitie drie keer groener

Vertaling naar het programma Biodiversiteit

De kadernotitie is een uitgebreid document waar veel onderwerpen aan bod komen die relevant zijn voor biodiversiteit in de gemeente. Er worden verschillende begrippen genoemd die betrekking hebben op biodiversiteit (basis- en hoogwaardige natuur, aaibare natuur, boerenlandnatuur), maar waar onvoldoende de betekenis ervan wordt toegelicht.

De vier overkoepelende doelen beschrijven enkel ontwikkelingen die moeten bijdragen aan de aspecten van groen, en zijn geen concrete doelen voor biodiversiteit. De ambitie ‘Drie keer groener’ heeft betrekking op de ervaring van groen vanuit het perspectief van de samenleving.

Bovendien wordt in het document per type gebied (landelijk gebied, stedelijk gebied en groenblauwe hoofdstructuur) invulling gegeven aan een aantal algemene doelen (zoals het realiseren van ecologische verbindingen en herstel van de ondergrond passend bij het waterbodemsysteem). De doelen worden niet vertaald naar maatregelen binnen specifieke deelgebieden of wijken in de gemeente Meppel. In de Kadernotitie 'Zo doen we groen' komen de betekenis van biodiversiteit, bijbehorende doelen, ecologische knelpunten en passende maatregelen onvoldoende aan bod. Tevens is het document verouderd, waardoor recente ontwikkelingen (zoals de huidige ecologische toestand als huidige projecten) niet voorkomen in de notitie.

Bestemmingsplannen

De bestemmingsplannen van de nieuwbouwwijken Nieuwveense Landen en Noordpoort bevatten uitvoeringskaders voor bouwinitiatieven. Om invulling te geven aan onder andere de open norm 'natuurinclusief bouwen' binnen de bestemmingsplannen, zijn in de beleidsregels 'Wonen Nieuwveense Landen (2020)' en 'Kwalitatief beoordelingkader Transformatiegebied Noordpoort (2019)' voorwaarden gesteld aan een bouwinitiatief in de vorm van een puntensysteem. De beleidsregels zijn daarmee het middel om initiatieven te beoordelen en te toetsen.

In de beleidsregel voor de Nieuwveense Landen zijn twee checklists opgenomen met maatregelen voor natuurinclusief ontwerp (met elk een bepaalde puntentoekenning): een checklist met maatregelen voor natuurinclusief bouwen, zie tabel 10, en in tabel 11 een aanvullende checklist met maatregelen voor inrichting van het erf/terrein voor projectmatige bouwplannen. Hierbij is de voorwaarde gesteld om in totaal aan minimaal 10 punten te voldoen.

Tabel 10 Checklist met maatregelen voor natuurinclusief bouwen (Beleidsregel Wonen Nieuwveense Landen, 2020)

Maatregelen bebouwing	**Punten**
Toepassen van nestgelegenheid voor stadsvogels aan de noord/oostzijde, waarbij geldt:	
• Minimaal 2 nestgelegenheden; voor huismussen hoger dan twee meter geplaatst en/of voor gierzwaluwen hoger dan vier meter geplaatst mét een vrije aanvliegroute	5
• Een vogelvide in de plaats van een vogelschroot, bijvoorbeeld bij de onderste rij schuine dakpannen	5
• Per ingebouwde nestgelegenheid voor stadsvogels	5
Toepassen van vleermuiskasten, waarbij geldt:	
• Een inbouwkast voor vleermuizen op de zuidwestzijde, hoger dan vier meter geplaatst. De kast mag niet worden verlicht.	7
• Een vleermuiskast aan buitenzijde gevel op de zuidwestzijde, hoger dan vier meter geplaatst. De kast mag niet worden verlicht.	3
Toepassen van een groen dak of gevel, waarbij geldt:	
• Groen dak voor het hoofdgebouw met streekeigen soorten	10
• Groene gevel voor het hoofdgebouw met streekeigen soorten	10
• Groen dak voor een aan/bijgebouw (bijv. garage) met streekeigen soorten	5
• Bruin dak met zand en stenen toepassen (bijv. scholekster)	5
Overige voorzieningen	
• Insectenvoorzieningen (50cm x 50cm) Inbouwen aan de gevel, aan de zuidwestzijde	5
• Overige maatregelen die aantoonbaar (volgens ecologisch deskundigenoordeel) waarde hebben voor een stadssoort in Meppel	3

Tabel 11 Checklist met maatregelen voor inrichting van een erf of terrein met natuurwaarde (Beleidsregel Wonen Nieuwveense Landen, 2020)

Maatregelen erf/terrein (openbaar gebied)	Punten
1. Het natuurlijke groen in het plangebied is onderling, of met ander natuurlijk groen in de omgeving, verbonden.	1
2. Een groot deel van het groen binnen het plangebied is natuurlijk, zoals extensief gras, ruigte, water, natuurvriendelijke oevers en bosplantsoen.	2
3. In het groen is sprake van afwisseling en overgangen in hoogte van beplanting en van maaiveld. Er is bijvoorbeeld sprake van de aanwezigheid van meerdere elementen als water, oever, reliëf, gras, ruigte, heesters of bomen.	2
4. In het plan wordt voor typische stadssoorten in Meppel onderdelen van een compleet leefgebied gecreëerd (bijvoorbeeld nestgelegenheid, voedselaanbod, verblijf- en schuilplaatsen).	2
5. In het plan is sprake van beleefbare natuur waarin recreatieve meerwaarde is gecreëerd.	2
6. Er is aandacht besteed aan een duurzame instandhouding van de natuurwaarde, of het door beheer verder uitbouwen hiervan (bijvoorbeeld met een beheerplan).	2
7. Overige maatregelen die aantoonbaar (volgens ecologisch deskundigenoordeel) waarde hebben voor een soort in Meppel.	2

In de beleidsregel van het transformatiegebied Noordpoort zijn middels een mengpaneel kwalitatieve en kwantitatieve kaders gesteld voor industrielawaai, wegverkeerslawaai, leefbaarheid, groen en water, natuurwaarde, duurzame werkgelegenheid en duurzaamheid. Ieder van deze aspecten heeft een schuifje waar een beoordeling van -1 (basis), 0 (standaard), 1 (uitstekend) of weigering aan kan worden toegekend. Bij een totaalscore van 0 of hoger wordt een initiatief goedgekeurd.

- De beoordeling van het aspect ‘Groen en water’ gaat in op de hoeveelheid (%) groen en water, de zichtbaarheid ervan (bijvoorbeeld vanaf een weg) en de gebruikswaarde van het groen en water (bijvoorbeeld recreatief gebruik). Het initiatief kan op dit aspect worden geweigerd bij onder andere meer dan 90 % verharding en een afname van de hoeveelheid groen ten opzichte van de huidige situatie;
- De beoordeling van het aspect ‘Natuurwaarde’ is gebaseerd op de ambitie ‘respecteren en vergroten van de natuurwaarden en de beleving hiervan’. De betekenis voor natuurwaarde die hierbij wordt gehanteerd is ‘de aanwezigheid en het behoud van plant en dier’. Bij dit aspect wordt ingegaan op ‘natuurinclusief bouwen’, zie tabel 12 en ‘stadsnatuur ontwikkelen’, welke samen het schuifje natuurwaarde vormen, zie tabel 13. Bij de beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen een ontwikkeling van een woon- of bedrijfskavel en gebiedsontwikkeling met openbare ruimte: bij ontwikkeling van een woon- of bedrijfskavel hoeft het schuifje natuurwaarde niet te worden doorlopen. Weigering van een initiatief gebeurt bij een score van minder dan 5 punten.

Tabel 12 Checklist voor maatregelen voor natuurinclusief bouwen ten behoeve van de beoordeling van het aspect 'natuurwaarde' (Kwalitatief beoordelingkader Transformatiegebied Noordpoort, 2019)

Natuurinclusief bouwen	**Punten**
Toepassen van nestgelegenheid voor stadsvogels, waarbij geldt:	
• Nestgelegenheden voor Huismussen, minimaal 3 mussennestkasten, aan de noordoostzijde hoger dan twee meter geplaatst.	5
• Een vogelvide in plaats van vogelschroot, bijvoorbeeld bij de onderste rij schuine dakpannen	3
• Nestgelegenheden voor Gierzwaluwen, minimaal 3 per woning, aan de noordoostzijde, hoger dan vier meter geplaatst én met een vrije aanvliegroute.	5
• Nestplaatsen voor Huiszwaluwen of Spreeuwen	2
Toepassen van vleermuiskasten, waarbij geldt:	
• Inbouwkasten voor vleermuizen, vanaf vier meter hoogte én op de zuidwestzijde. De kasten mogen niet verlicht worden.	5
• Vleermuiskast aan buitenzijde gevel, vanaf vier meter hoogte én op de zuidwestzijde. De kasten mogen niet verlicht worden.	2
Groen dak of gevel, waarbij geldt:	
• Groen dak toepassen met streekeigen soorten	3
• Groene gevel van streekeigen soorten	5
• Bruin dak met zand en stenen (tbv bv scholekster)	3
Overige voorzieningen	
• Insectenvoorzieningen (0,50 x0,50 m) inbouwen aan de gevel, aan de zuidwestzijde.	2
• Overige maatregelen die aantoonbaar (volgens ecologisch deskundigenoordeel waarde hebben voor een stadssoort in Meppel.	2

Tabel 13 Checklist maatregelen (zowel natuurinclusief bouwen als stadsnatuur ontwikkelen) ten behoeve van de beoordeling van het aspect 'natuurwaarde' (Kwalitatief beoordelingkader Transformatiegebied Noordpoort, 2019)

Schuifje natuurwaarde	Punten
1. Het plan scoort tussen 5 en 12 punten op natuurinclusief bouwen	1
2. Het plan scoort meer dan 12 punten op natuurinclusief bouwen	2
3. Een groot deel van het groen binnen het plangebied is natuurlijk, zoals extensief gras, ruigte, water, natuurvriendelijke oevers en bosplantsoen.	2
4. Het natuurlijke groen (zie 3) in het plangebied is onderling of met ander natuurlijk groen in de omgeving, verbonden.	1
5. In het groen is sprake van afwisseling en overgangen in hoogte van beplanting en van maaiveld. Er is bijvoorbeeld sprake van de aanwezigheid van meerdere elementen als water, oever, reliëf, gras, ruigte, heesters of bomen. De elementen hoeven niet inheems te zijn, of een natuurlijk karakter te hebben.	2
6. In het plan wordt voor typische stadssoorten in Meppel onderdelen van een compleet leefgebied gecreëerd (bijvoorbeeld nestgelegenheid, voedselaanbod, verblijf-en schuilplaatsen).	2
7. In het plan is sprake van beleefbare natuur en recreatieve meerwaarde is gecreëerd.	2
8. Er is aandacht besteed aan een duurzame instandhouding van de natuurwaarde or het door beheer verder uitbouwen hiervan (bv. met een beheerplan).	2

Vertaling naar het programma Biodiversiteit

Hoewel het begrip biodiversiteit niet gebruikt wordt in de beleidsregels, is er wel degelijk aandacht voor. Zo is het streven naar verbinding van leefgebieden terug te vinden en is er aandacht voor stadse soorten. Informatie over overige typische Meppeler soorten ontbreekt nog. De natuurwaardenkaarten geven nu meer houvast om daar invulling aan te geven bij aanpassingen van deze beleidsregels of bij een nieuwe beleidsregel. Een ander aspect is de keuzevrijheid. Hoewel we dit waardevol vinden, kan het ertoe leiden dat er vooral maatregelen gekozen worden voor de ene soort en voor de andere soort niet. Of dat een maatregel niet goed bij het gebied past. Het is nog de vraag hoe we daar met elkaar, gemeente en initiatiefnemer, goed sturing aan kunnen geven.

Bijlage III: Projectoverzicht

Tabel 14 overzicht van projecten met het thema biodiversiteit die lopen binnen de gemeente Meppel

Categorie	Project	Toelichting	Type project
Inwoners	Beheerovereenkomsten openbaar groen	Bijdrage doelen sociale samenhang, burgerparticipatie, vergroenen van de woonomgeving	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Permacultuur Haveltermade (Noorderpark)	Permacultuur met voedselbos; bijeenkomsten (plantendeeldag, minimarkt, natuurwerkdagen)	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	IVN Natuur is 'n feestje	Natuurexcursies jeugd 5-9 jaar	Educatie en communicatie
	Vogelwerkgroep Vliegvlug	Zwaluwwand op bedrijventerrein Noord	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, bedrijventerreinen)
	Scholen	Groene schoolpleinen: o.a. Anne Frank, Akker	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Bijen- en vlinderparadijs	Ringpark oost in Oosterboer	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Groei en Bloei Meppel	Tuinadviezen en acties	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, woonwijken)
	Wijkplatforms	Organisatie van bijeenkomsten en activiteiten voor bewoners	Educatie en communicatie
Samenwerkings verbanden	Streekbeheer (met Drentse gemeenten en provincie)	Faciliteren en samenbrengen van vrijwilligersgroepen die aan de slag willen met landschaps- en natuurbeheer	Inrichting en beheer landelijk gebied

Categorie	Project	Toelichting	Type project
	Gebiedscoöperatie Zuidwest-Drenthe (met Agrarische Natuur Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe, gemeente Meppel)	Regio Deal Natuurinclusieve landbouw	Inrichting en beheer landelijk gebied
	Fluvius	Subsidie Klimaat Actief! vanuit het Waterschap (WDOD) voor herinrichting t.b.v. bestrijden wateroverlast en droogte: onder andere aanleg groendaken en waterinfiltratie in tuinen	Inrichting en beheer particuliere ruimte (woonwijken en bedrijventerreinen)
	Landschapsbeheer Drenthe	Stimuleringsregeling Landschap en Biodiversiteit	Inrichting en beheer landelijk en stedelijk gebied
Gemeente Meppel	Aanleg Mandenmakerspark (Nieuwveense Landen)	Herinrichting park, onder andere boomaanplant. Samenwerking met Boom laboratoriumleveranciers, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Steenbreek	Vrijwilligersgroep als helpende hand voor bewoners om de omgeving te vergroenen: diverse acties, tips en informatie deling. Vergoeding voor planten ter vervanging van tegels. Voorbeelden: NK-tegelwippen, tegel eruit, plantje erin, boomspiegels, geveltuintjes	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, woonwijken)
	Herinrichting Prinsenplein	Groenvakken en aanplant van bomen in november 2023	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Herontwikkeling Bleekerseiland	Herinrichting met een park en hotel (2024/2025); meer groen en natuurlijke oevers	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)

Categorie	Project	Toelichting	Type project
	Vergroenen gemeentewerf	Voorterrein, parkeerplaatsen en eigen terrein vergroenen en klimaatadaptiever maken, budgetten nog niet voldoende	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Soortenmanagement-plan (SMP) gebouwgebonden soorten	In samenwerking met provincie Drenthe	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Bijencirkels Watertorenpark	Omvormen voormalige moestuintjes naar een bijvriendelijke plek	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Natuurregie: bijeenkomsten natuurverenigingen	Organiseren en samenbrengen van partijen met regierol vanuit gemeente Meppel. Samenwerking met Landschapsbeheer Drenthe	Educatie en communicatie
	Planmatig beheer groen, omvormen gazons, bermbeheer	Doorvertaling van ambities naar opdracht aan beheerders en opstellen van een werkplan	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Boomfeestdag	Jaarlijkse activiteit voor de bovenbouw van het basisonderwijs.	Educatie en communicatie
	Nectarindex	Samenwerking met Floron	Educatie en communicatie
	Paspoort stadswateren	In beeld brengen van gebruikswaarden. geen lopende acties voor dit project	Onderzoek
	Checklist ingrepen inrichting openbare ruimte	Geen lopende acties voor dit project	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied)
	Aanpak parken	Vormgeving van parken, versterken basisnatuur, onderzoek naar gebruiksmotieven/routes/waar de nevenstructuur. geen lopende acties voor dit project	Inrichting en beheer openbare ruimte (stedelijk gebied); onderzoek

Categorie	Project	Toelichting	Type project
Woning-corporaties	Nieuwbouw Nieuwveense Landen	Natuurinclusief bouwen (vergroenen tuinen, realiseren van insectenhotels, bijenkasten en nestkasten vogels en vleermuizen)	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, woonwijken)
	Herontwikkeling transformatiegebied Noordpoort	Natuurinclusief bouwen (vergroenen tuinen, realiseren van insectenhotels, bijenkasten en nestkasten vogels en vleermuizen)	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, woonwijken)
	Verduurzaming en renovatie van woningen	Het treffen van maatregelen voor o.a. huismussen (nest- en schuilmogelijkheden)	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, woonwijken)
	(Pilot)project tuinverhuur en -beheer	Bewoners huren een tuin, Woonconcept legt de tuin aan en is beheerder. Dit geldt voor nieuwbouwprojecten vanaf 2024, en is nog niet in uitvoering in gemeente Meppel	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, woonwijken)
Het Drents Landschap	Reestdal Visie	Visie voor NNN-gebied Reestdal	Inrichting en beheer landelijk gebied (natuurgebied);
	Aardkundig monument Reest	opgave is om vanuit het Wilhelminapark (nabij de Reest) ook de rest van het Reestdal te kunnen verkennen	Onderzoek
Natuur en Milieufederatie Drenthe (NMF)	Heel Drenthe Zoemt	Natuurvriendelijke inrichting landelijk gebied (boerenlandschap en natuurgebieden); creëren bewustzijn inrichting tuinen (via onder andere inspiratiebord); Bermscouts: monitoring en kennis delen over de inrichting en beheer van bermen	Inrichting en beheer landelijk gebied; educatie en communicatie
	Plan Boom	Boomaanplant	Inrichting en beheer landelijk en stedelijk gebied

Categorie	Project	Toelichting	Type project
Agrarische Natuur Drenthe	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	Afspoeling en uitspoeling voorkomen door middel van o.a. bufferstroken en bodemverbetering	Inrichting en beheer landelijk gebied (boerenlandschap)
ICC-Park-management Meppel	Koploperproject	Inventariseren mogelijkheden en uitvoeren van verduurzaming van gebouwen van ondernemers en de omgeving daarvan, met biodiversiteit als één van de thema's.	Inrichting en beheer particuliere ruimte (stedelijk gebied, bedrijventerreinen)
Landschaps-beheer Drenthe	Inventarisatie en monitoring landschapselementen	In kaart brengen en monitoren van soortenrijkdom van onder andere houtwallen door vrijwilligers	Onderzoek
Provincie Drenthe	Landschapselementen-register	Overzicht van de aanwezige landschapselementen in o.a. gemeente Meppel	Onderzoek
	Duurzaam boeren Drenthe: uitvoeringsmaatregel natuur en landschap	Aanleg en beheer landschapselementen, financiering door de provincie en trees4all	Inrichting en beheer landelijk gebied (boerenlandschap)
	Pilots groenblauwe dooradering	Provincie heeft mogelijk budget beschikbaar voor herinrichting van het landelijk gebied t.b.v. realisatie van groenblauwe dooradering	Inrichting en beheer landelijk gebied

Bijlage IV: Ambities van samenwerkende partners

Met verschillende overheden, natuurorganisaties en private organisaties zijn gesprekken gevoerd over projecten en ambities en vervolgens over mogelijke maatregelen en samenwerking. Het doel van deze sessies was om te inventariseren wat hun ambities zijn, wat binnen hun invloedsfeer ligt, wat onze rol als gemeente is en op welke vlakken we kunnen samenwerken met deze partners. In onderstaande tabel zijn de partijen en hun ambities opgenomen. Onder de tabel volgt een toelichting.

Tabel 15 ambities van partijen waarmee de gemeente Meppel samenwerkt

partij	ambitie	welk gebied
provincie Drenthe	basiskwaliteit natuur (BKD) groenblauwe hoofdstructuur (10 %) DPLG	landelijk gebied
Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD)	KRW alle terreinen natuurvriendelijk inrichten waardevolle kleine wateren	stedelijk en landelijk gebied
wooncorporaties: Actium en Woonconcept	realiseren van woningen met een groene leefomgeving voldoende, aantrekkelijk en goed onderhouden groen vergroening van de openbare ruimte	stedelijk gebied
ICC Parkmanagement	verduurzaming van bedrijventerreinen	stedelijk gebied
Landschapsbeheer Drenthe	groenblauwe hoofdstructuur samenwerking partijen rode lijst en icoonsoorten	landelijk gebied
Het Drents Landschap	natuurinclusief en klimaatbestendig maken van landelijk gebied en de overgang naar stedelijk gebied	landelijk gebied

partij	ambitie	welk gebied
Natuur en milieufederatie Drenthe	verbinding tussen overheden en burgers realiseren van natuurinclusieve landbouw verbetering van de waterkwaliteit	landelijk en stedelijk gebied
Agrarische Natuur Drenthe	groenblauwe dooradering, eventueel uitrollen naar ecologisch slootbeheer, houtwallen	landelijk gebied

Uit de sessies blijkt dat alle partijen in meer of mindere mate bezig zijn met biodiversiteit, natuurwaarden en vergroenen. Alle partijen hebben ambities en lopende projecten. Voor de gemeente liggen hier kansen om de eigen doelen en maatregelen te realiseren.

Voor de landbouworganisaties zit een uitdaging in financiering. Agrarische Natuur Drenthe werkt aan de groenblauwe dooradering, maar loopt hierin vast als de financiering ophoudt. De ambities voor heel Drenthe is agrarisch natuurbeheer en robuustere natuur. Daarnaast zien zij mogelijkheden om samenwerkingen met agrariërs op te zetten om te werken aan natuurwaarden. Financiering is hierin ook een belangrijke factor. Als maatregelen inkomstenderving tot gevolg hebben kan compensatie nodig zijn, bijvoorbeeld door een subsidie.

De woningcorporatie Actium heeft een duurzaamheidsvisie en probeert tuinen te vergroenen en nestmogelijkheden te realiseren. Zij lopen er echter tegenaan dat veel bewoners niet of nauwelijks met biodiversiteit bezig zijn en verplichtingen tot weerstand leiden. Goede communicatie is hierin belangrijk.

ICC-parkmanagement en Actium missen regie. Er gebeurt veel op het gebied van verduurzaming, vergroenen of klimaatadaptie maar er is geen centraal aanspreekpunt of duidelijke koers. Hier kan een rol liggen in communicatie of het realiseren van een eenduidige visie. Het programma Biodiversiteit kan een bijdrage hieraan leveren.

De provincie en landschapsbeheer Drenthe werken ook aan de groenblauwe dooradering. Dit vindt voornamelijk plaats in het buitengebied en heeft invloed op de provincie, gemeente, waterschap en agrariërs. Samenwerking is belangrijk, en de rol van de gemeente wordt door deze partijen gezien in het verbinden van doelen aan de burgers (waaronder boeren). Door deze samenwerking te intensiveren kan mogelijk meer groenblauwe dooradering gerealiseerd worden.

De gemeente is actief in verschillende samenwerkingen tussen partijen, zoals ‘Streekbeheer’ met Landschapsbeheer Drenthe, provincie en verschillende gemeenten. Een ander voorbeeld is samenwerkingsagenda Zuidwest Drenthe, met verschillende gemeenten en het waterschap. Dergelijke samenwerkingsverbanden kunnen ook worden ingezet voor de realisatie van maatregelen uit het programma Biodiversiteit.

Bijlage V: Verslag inwonersavond

Doel van de sessie

De bewonersavond vond plaats op 24 januari 2024 in Studio 2 te Meppel.
Het programma was van 19.30 - 21.00 uur, met de mogelijkheid om na te praten.
Het programma bestond uit de volgende onderdelen:

- Inloop;
- Opening door wethouder;
- Programma en doel van de avond;
- Toelichting programma Biodiversiteit;
- Discussie in deelgroepen;
- Mogelijkheid tot napraten.

Er waren op de avond 35 mensen aanwezig, met verschillende achtergronden. Er waren mensen die actief zijn bij verenigingen en stichtingen zoals een buurttuin of stichting Steenbreek, medewerkers van de gemeente, bewoners met interesse in biodiversiteit, (duo)raadsleden en vrijwilligers bij wijkplatforms.

Het doel van de inwonersavond was enerzijds het informeren van inwoners over de toen net gepubliceerde natuurwaardenkaarten en het programma Biodiversiteit en anderzijds het ophalen van informatie over inwonersinitiatieven met betrekking tot biodiversiteit:

- Wat wordt er al gedaan?
- Wat gaat er goed of fout en waarom?
- Wat zijn de verwachtingen van de gemeente Meppel?
- Welke ideeën hebben inwoners voor maatregelen?

Na een introductie over de natuurwaardenkaarten en het programma Biodiversiteit zijn de inwoners in vier groepen ingedeeld om bovengenoemde vragen te bespreken. De besproken initiatieven en ideeën in de verschillende groepen zijn ingedeeld in drie thema's: 1) beleid, 2) communicatie en 3) inrichting en beheer. Deze zijn hieronder toegelicht. Met de resultaten van de bewonersavond is het programma Biodiversiteit verder aangevuld.

Beleid

Over het beleid van de gemeente Meppel zijn de volgende ideeën voor maatregelen genoemd:

- Meer voorwaarden stellen aan inrichting/beheer van pachtgronden;
- Instellen van handhaving op het beheer van landbouwgronden (gebruik gewasbeschermingsmiddelen en akkerrandbeheer);
- Rekening houden met biodiversiteitsdoelen bij activiteiten of maatregelen die betrekking hebben op andere thema's (waar biodiversiteit niet een primair doel is). Voorbeelden: effecten op de natuur door evenementen en gevolgen van verduurzaming van woningen;
- 'Groenere' interne bedrijfsvoering, zoals 'groene' relatiegeschenken;
- Aanstellen van een stadsecoloog

Communicatie

In elke groep kwam communicatie over biodiversiteit naar voren als een onderwerp waar veel behoefte aan is. Hiertoe zijn de volgende ideeën geopperd:

- Meer aandacht besteden aan het ophalen van ideeën over biodiversiteit van inwoners. Bijvoorbeeld tijdens de inventarisatierondes voor de Wijkagenda's: informeren over mogelijkheden voor inwoners om tuinen of groenstroken te beheren en het ophalen van ideeën over inrichtingsmaatregelen van inwoners.
- Meer informatie delen over biodiversiteit richting inwoners, bijvoorbeeld over:
  - De nectarindex;
  - Advies over beheer en inrichting ten behoeve van biodiversiteit, bijv. doorverwijzing naar andere platforms. Dit kan gaan over beheer en inrichting van private tuinen en buurttuinen, maar ook over beheer en inrichting van bedrijventerreinen. Een goed voorbeeld van een buurttuin is de groentetuin rondom de Kruiskerk in Haveltermade;
  - Heraanplant van bomen na kapvergunning: waar gebeurt dit?;
  - Vervolg geven aan de wijkschouw en opgehaalde informatie delen met inwoners;
  - Soorteninventarisaties op wijkniveau: welke soorten komen waar voor?;
- Leren van "best practices" in andere gemeenten, zoals de organisatie van rondwandelingen door de gemeente in samenwerking met woningcorporaties;
- Creëren van een vrijwilligersnetwerk voor soorteninventarisaties en beheer van openbare ruimte, met communicatie via bijvoorbeeld de wijkplatforms.
- Intensiever betrekken van de jeugd:
  - Inrichting schoolpleinen door leerlingen met organisatie van bijvoorbeeld prijsvragen;
  - Gezamenlijk opruimen van zwerfafval t.b.v. het creëren meer bewustzijn over de omgeving;
  - Inrichten van een "belevingspad" door het bos voor de jeugd. Bijvoorbeeld in de Nieuwveense Landen. Actieve inwoners bij het wijkplatform hebben hier al ideeën over. Meer samenwerking tussen de gemeente Meppel en het wijkplatform is hiervoor gewenst.
- Organiseren van activiteiten voor bewoners (in samenwerking met bijvoorbeeld wijkplatforms of woningcorporaties):
  - Stadswandeling Meppelerbos
  - Boomfeestdag
- Meer gebruik maken van bestaande communicatiemiddelen:
  - Huis aan huisblad en/of wijkkrant;
  - Krant vanuit woningcorporaties;
  - Wijkplatforms/wijkregisseur: de wijkregisseur moet bereikbaarder worden voor inwoners en er de afstemming tussen de wijkregisseur en de inwoners moet verbeteren.

Inrichting en beheer

Er zijn verschillende ideeën voor maatregelen genoemd in woonwijken, bedrijventerreinen en de groenblauwe hoofdstructuur in de gemeente Meppel.

Groenblauwe structuren:

- Ponton in vijver Oosterboer: meer structuur en vegetatie voor leefgebied van de ijsvogel, vissen en amfibieën;
- Minder intensief maaien van oevervegetatie: niet in het broei-/groeiseizoen, bij voorkeur daarna (september) en daarvoor (maart/april). Voorbeelden: oevervegetatie in Brandemaat - Oosterboer en Engelgaarde.

Woonwijken

- Groene daken op bushokjes;
- Koppeling energietransitie en biodiversiteit bij zonnepanelen op daken;
- Meer hand in hand gaan van cultuurhistorische waarden en biodiversiteit in parken, bijvoorbeeld in het Wilhelminapark: hier niet enkel op cultuurhistorische elementen focussen;
- Groene parkeerplaatsen i.v.m. bodemverdichting;
- Autoluwe (nieuwbouw) wijken;
- Meer variatie en structuur van openbaar groen met bomen, struiken en kruiden. Bijvoorbeeld in de Berggierslanden;
- Voldoende schaduw door planten in dichtbebouwde wijken d.m.v. een groenslinger of bomenlaan;
- Minder intensieve verlichting langs straten, bijvoorbeeld bij de Europalaan.

Bedrijventerreinen

- Gevoeld eigenaarschap door inrichting en/of beheer van rotondes door ondernemers (bijvoorbeeld naamgeving of adoptierotonde);
- Hagen rondom bedrijventerreinen i.p.v. hekken.

Bijlage VI: verslag interne ambtelijke sessie

Doel van de sessie

Het doel van de interne sessie was de introductie van het programma Biodiversiteit binnen de afdelingen van de gemeente en het definiëren van de rol van gemeente Meppel op het gebied van biodiversiteit. We vroegen onze medewerkers:

1) wat er al gedaan wordt in de gemeente en wat wel en niet goed gaat;
2) wat de ambities zijn vanuit ieders functie/afdeling;
3) mogelijke (nieuwe) maatregelen.

Tabel 16 Betrokken functies en teams

Functie	Team
Voorman groen	Ruimte verzorgen
Voorman/ werkvoorbereider	Ruimte verzorgen
Adviseur wegen, kunstwerken en openbare verlichting	Ruimte initiatief
Projectleider civiel	Ruimte initiatief
Toezichthouder civiel	Ruimte initiatief
Adviseur riolering	Ruimte initiatief
Adviseur water en klimaat	Duurzaam
Civiel technisch werkvoorbereider	Ruimte initiatief
Boombeheerder	Ruimte verzorgen
Voorman groen	Ruimte verzorgen
Wijkregisseur	Leefbaarheid en wijkregie
Programmamanager duurzaam	Duurzaam
Adviseur economie en regio	Economie en Regio

Huidige en geplande projecten/activiteiten

Tabel 17 Overzicht van projecten die betrekking hebben op biodiversiteit en positief worden bevonden

Project/activiteit	Doorgaan/starten	Toelichting/vraagstukken
Amfibieën trappen bij kolken	Starten	Is het bekend hoe groot het probleem is? Wat is er nodig qua onderhoud?
Vergroening binnenstad en Rogat	Doorgaan	Hierbij is aandacht voor plantendiversiteit en insecten en verhouding groen/steen. Mogelijk tekortkoming in soortenselectie (te weinig inheems)
Waterdoorlatende bestrating	Starten	Blijkt kostbaar en intensief. Is er meer bekend over de kosten-baten?
Afkoppelen hemelwaterafvoer	Doorgaan	Is al aangepakt in een aantal wijken (Berggierslanden), liggen plannen voor Oosterboer en Koedijkslanden.
Aangepast maaibeheer (extensief of stoppen met beheer)	Doorgaan	Voorbeelden: ligweide Nijeveen, grasveld Tussenboerslanden
Verharding vervangen voor groen (Steenbreek)	Doorgaan	
Natuurinclusieve inrichting infrastructuur	Doorgaan	Voorbeelden: nieuw fietspad bij De Oude Vaart (bloemrijk, verschraling grasland), aanpak verharding parkeerplaatsen
Inrichting parken t.b.v. beschermde soorten	Doorgaan	Is bescherming van soorten voldoende in nieuwe inrichtingen? Rekening gehouden met 4 V's/gedragscode?
Bokashi (verzamelen, fermenteren en terugbrengen bladenmengsels)	Doorgaan	Doel is verbetering van bodemkwaliteit. Wordt o.a. in Koedijkslanden toegepast (zandige ondergrond)
Gebruik maken van subsidieregelingen van de provincie	Doorgaan	

Tabel 18 Overzicht van projecten/activiteiten die niet of minder bijdragen aan biodiversiteit

Project/activiteit	Toelichting
Te 'strakke' regels voor flora en fauna	Regels niet rekening houdend met systeem functioneren en habitatseisen, bijvoorbeeld inrichting voor de ooievaar.
Bladblazen	
Klepelen	Slechts minimaal toepassen is geaccepteerd
Grondverkoop	Bijvoorbeeld aan projectontwikkelaars, regie dan verminderd

Ambities

Onderstaand zijn ambities genoemd binnen de besproken thema's. Wat betreft de mate van invloedsfeer en rol van de gemeente lijkt de rode draad te zijn: voldoende sturing geven en houvast bieden (concreet maken biodiversiteit, eisen stellen aan inrichting), maar wel door partijen en inwoners mee te nemen en actiever samen te werken (faciliteren initiatieven, inspireren en kennis delen d.m.v. voorbeeldprojecten). Vervolgens moeten maatregelen aansluiten bij de faciliterende/stimulerende rol van de gemeente.

Inrichten voor biodiversiteit

- Meer groen (minstens 10%) en water in de stad (t.b.v. soorten maar ook prettiger wonen);
  - Groene daken en gevels (focus op hittestress gevoelige plekken?);
  - Groene schoolpleinen;
  - Vergroenen bedrijventerreinen;
- Meer kwalitatief groen:
  - Meer diversiteit (visuele en functionele aspecten);
  - Van D- naar A- kwaliteit bij bestaand groen (behoefte aan stappenplan)
- Verbindingen creëren en barrières wegnemen:
  - Door middel van o.a. faunapassages en schuttingen;
  - Scheiding tussen gebieden 'overbruggen' (snelweg);
  - Nijeveen als buffergebied (tussen stedelijk gebied en N2000);
  - Herinrichten Hoogeveense Vaart.
- Infrastructuur aanpassen op faunasoorten, bijvoorbeeld meer donker en minder verlichting;
- Biodiverse stroken/bermen in het buitengebied;

Kennisontwikkeling en -deling binnen de gemeente

- Concreet maken van containerbegrippen (biodiversiteit en natuurkwaliteit);
- Creëren bewustzijn: kennisdeling over biodiversiteit organisatie-breed;
- Informeren van werknemers over wat er al speelt in de gemeente m.b.t. biodiversiteit;
- Vertaling van biodiversiteitsbeleid naar de werkvelden: wat betekent programma Biodiversiteit voor o.a. projectleiders en toezichthouders?
- Actiever inzetten op koppelen van klimaatadaptatie en biodiversiteit;
- Evalueren en leren van successen en fouten.

Stimuleren en faciliteren burgerparticipatie

- Vrijwillige bijdragen van inwoners m.b.t. vergroening privéterreinen (o.a. herinrichting tuinen);
  - In buitengebied initiatief vanuit de boer;
  - Mogelijke samenwerking met o.a. Landschapsbeheer Drenthe
- Onderhoud en aanleg groen door inwoners i.p.v. groenbeheerders van de gemeente (meedenken inrichting, natuurbeleving);
- De gemeente als voorbeeldfunctie:
  - Vergroening gemeentehuis
  - De Werf als educatiecentrum vergroenen

Overige ambities

- Versterken van samenwerkingen (extern), zoals met woningcorporaties (prestatieafspraken);
- Meetbaar maken van biodiversiteit: toetsen en monitoren van maatregelen (Ruimte initiatief).

Communicatie

- Kennis delen binnen de afdelingen (toezichthouders, beheerders, beleidsmedewerkers);
- Onderwijsprogramma's aanbieden:
  - Voorlichting geven over biodiversiteit binnen de afdelingen;
  - Voorlichting geven aan inwoners.

Vastleggen van randvoorwaarden biodiversiteit in beleid

- Eisen stellen aan natuurinclusief bouwen (bij o.a. nieuwbouwprojecten Nieuwveense Landen).
  - Voorbeelden: hagen (mogelijk levering door de gemeente) en maximale verharding;
- Eisen stellen aan inrichting openbare ruimte (gebied/wijk specifiek).
  - Voorbeeld: het verankeren van een goede kwaliteit van de groenblauwe zone;
- Integraal PvE waar biodiversiteit een rol in speelt.

Maatregelen binnen projecten

- Signaleren/controleren op inrichting voor biodiversiteit in de planfase (Ruimte initiatief en verzorgen);
  - Voldoende kennis van biodiversiteit bij de afdelingen speelt hierbij een belangrijke rol;
- Ontwikkelen van de QuickScan (Ruimte verzorgen). Mogelijkheden:
  - Opnemen/automatiseren in protocollen;
  - Uitbreiden soorten.

Ideeën voor nieuwe projecten/plannen

- Nieuw verlichtingsplan en onderzoek doen naar slimme verlichting (Ruimte initiatief);
- Bermen herinrichten op industrieterreinen (Ruimte verzorgen);
- Compenseren voor elke m² die ontwikkeld wordt, met regie vanuit de gemeente (Ruimte verzorgen, Economie en Regio);

Koppelkansen met:

- Baggerplan (Ruimte verzorgen)
  - betrekken van stakeholders (o.a. WDOD) met ecologische randvoorwaarden
  - Natuurwaardenkaarten koppelen aan doelstellingen waterkwaliteit
- LAS-LUA (Ruimte verzorgen)
  - Inrichting van schaduwrijke plaatsen op basis van streekeigen- en gidssoorten
  - Aanpassingen t.b.v. op orde brengen van watersysteem: afkoppelen hemelwaterafvoer
- Energietransitie

Knelpunten

Tot slot zijn er bij de ambities en maatregelen verschillende knelpunten besproken:

- Financiële afhankelijkheid binnen projecten: budget vormt vaak een beperking. Er is behoefte aan het maken van een goed plan waarop het budget afgestemd kan worden, in plaats van andersom;
- Beleid is te vrijblijvend: randvoorwaarden biodiversiteit zijn niet vastgelegd in het ontwerpproces (speelt o.a. bij Nieuwveense Landen). Financiële belangen van ontwikkelaars spelen hierbij een rol;
- Minder politieke aandacht en ontbreken meerjarig commitment;
- Beperkingen in tijd en capaciteit vanuit de gemeente.

Bijlage VII Analyse ecologische knelpunten

Vetgedrukte teksten zijn de knelpunten en verzameld in paragraaf 2.4.

Landelijk gebied

Ieder van deze gebieden kent deels venige en deels zandige ondergronden. De huidige functies in het landelijk gebied zijn natuur, landbouw, wonen, recreatie en waterberging in de Wold Aa Zone. De landschappen zijn gevormd door natuurlijke processen enerzijds en de menselijke ingrepen anderzijds. Zo hebben de rivieren een belangrijke rol gespeeld bij de vorming van het halfopen landschap met deels bebossing en deels graslanden. De rivieren werden oorspronkelijk begeleid door verschillende type graslanden die regelmatig overstroomden. Door de vruchtbaarheid van deze bodems is in de 19^{e} eeuw het agrarisch landgebruik toegenomen en sinds de ruilverkavelingen, die plaatsvonden tussen de jaren ’60 en jaren ’90 van de vorige eeuw, is de landbouw verder geïntensiveerd.
De ruilverkavelingspatronen en de gevolgen van intensieve landbouw zijn voornamelijk in het Kolderveen- en Nijeveengebied en Nijentap aanwezig. Door deze menselijke ingrepen bestaat dit huidige landschap veelal uit landbouwpercelen met agrarische sloten. Daarnaast zijn in verschillende mate nog restanten van het esgehuchtenlandschap, met name in de Wold Aa Zone en het hoevenlandschap, met name in De Schiphorst, zichtbaar aanwezig in de vorm van oude boerderijen met ruige vegetatie, houtwallen en singels, bosschages en bloemrijke hooilanden (afbeelding 7). In deze oude kenmerkende landschappen komt kleinschalige extensieve landbouw voor.

In Tabel 3 staan de oplossingsrichtingen die aansluiten bij de geformuleerde knelpunten in het landelijk gebied. Deze maatregelen kunnen zowel de natuurgebieden (Wold Aa Zone en Het Reestdal) als de boerenlandschappen (onder andere Kolder- & Nijeveengebied) binnen de gemeente betreffen. Onder ‘toelichting’ staan in de tabel voorbeelden van plant- en diersoorten en gebieden binnen Meppel waarop de maatregel van toepassing is.

Afbeelding 9 Esgehuchtenlandschap in Meppel: een historische hoeve en erf aan de Reggersweg (links) en een es met reliëf, akkers en houtwallen (rechts) [bron 6]

Het buitengebied is over het algemeen droger en voedselrijker geworden. Het peilbeheer is veelal afgestemd op agrarisch gebruik. Het gebruik van (kunst)mest is door de tijd heen weliswaar afgenomen, maar nog steeds is sprake van een overschot. Dit heeft tot gevolg dat de **waterkwaliteit** is verslechterd, waardoor habitat minder of niet geschikt is geworden voor waterplanten, libellen, vissen en amfibieën. Dit geldt onder andere voor krabbenscheer, kleine modderkruiper en de heikikker. Daarnaast is er, mede als gevolg van ruilverkavelingen, een **afname van het aantal en de omvang van landschapselementen** geweest.

Het gaat dan bijvoorbeeld om houtwallen, bosschages, singels en oude erfstructuren met ruige vegetatie, gevels en schuurtjes, die habitat bieden voor bomen als de grauwe wilg en meidoorn en dieren als de sperwer, geelgors en satijnvlinder. Ook zijn deze landschapselementen van belang, evenals als sloten en bomenlanen, voor verplaatsing tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden voor vleermuizen, zoals de meervleermuis en de laatvlieger (afbeelding 10). De leefgebieden van deze soorten moeten verbeterd worden door de landschapselementen te behouden en opnieuw aan te leggen. Tot slot speelt **versnippering van habitat** een rol in de achteruitgang van de kwaliteit van de leefgebieden van planten en dieren. In de Wold Aa Zone, De Schiphorst en het Reestdal vormen de snelwegen A28 en A32 een obstakel in de verspreiding en verplaatsing van soorten. Regelmatig zijn er meldingen van verkeersslachtoffers onder boommarters, buizerds en kerkuilen.

Afbeelding 10 De meervleermuis [bron 20] en de satijnvlinder [bron 21]

In het Reestdal spelen de bijzondere natuurwaarden een hoofdrol. De Reest is een meanderende rivier in een open landschap met enkele elzensingels. De rivier wordt gevoed door regenwater en grondwater en wordt begeleid door vochtige graslanden en moerassen.

Door de invloed van grondwater komen er bijzondere plantensoorten zoals moeraskartelblad voor en de afwisseling in vochtigheid en voedselrijkdom zorgt voor een grote variatie in soorten. Echter ook hier hebben **ontwatering** en **verrijking met meststoffen** negatieve invloed op de kwaliteit van het water- en bodemsysteem en daarmee op de planten en dieren. Er is sprake van verruiging met onder andere brandnetel en akkerdistel, ten koste van zeldzamere soorten zoals salomonszegel en noordse zegge. Door middel van gericht beheer, zoals maaien en afvoeren, kan de voedselrijkdom worden verlaagd en kunnen bijzondere soorten een grotere kans krijgen om te groeien. **Uitbreiding van exoten** vormen op dezelfde manier als verruiging een bedreiging voor zeldzame soorten. Met name de reuzenberenklauw in het Reestdal en de Japanse duizendknoop in de Wold Aa Zone.

Stedelijk gebied

Het stedelijk gebied bestaat uit bedrijventerreinen en woongebieden.

Bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen zijn veelal ontwikkeld op voormalige landbouwpercelen. De ontwikkeling van de bedrijventerreinen is in de 20^{e} eeuw gestart en tot op heden vinden er nog uitbreidingen plaats. Ondanks dat natuur geen hoofdrol lijkt te spelen in deze gebieden, zijn er meerdere landschapselementen aanwezig die deel uitmaken van een ecosysteem waar soorten gebruik van kunnen maken. Hiertoe behoren de gebouwen zelf (daken, gevels), braakliggende terreinen, bermen langs sporen, wegen en industrieterreinen en kleine plassen en rivieren, die vanuit het landelijk gebied de stad in stromen. De gebouwen bieden onderdak aan vogels en vleermuizen, waaronder de visdief, die gebruik maakt van de platte (grind)daken die relatief veel voorkomen op de bedrijventerreinen. In Blankenstein zijn meerdere kleine parken en watergangen aanwezig. In het gebied Oevers is relatief weinig beplanting aanwezig en alleen in de vorm van bermen, lanen en braakliggende terreinen. De ondergrond van de bedrijventerreinen bestaat uit opgehoogd zand en een aantal relicten van voedselarme graslanden, waar zeldzame soorten als stijve ogentroost en kartuizer anjer (afbeelding 11) voorkomen.

Ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen op graslanden vormt een bedreiging voor bestaande natuurwaarden, met name voor weidevogels als wulp, kieviet en scholekster. Hoewel landelijke soorten zullen verdwijnen, zijn er nieuwe kansen voor stedelijke soorten. Denk aan natuurinclusief bouwen, waardoor gebouwgebonden soorten een kans krijgen om zich te vestigen. Braakliggende gronden op de bedrijventerreinen bieden leefgebied voor (pioniers)soorten in de vorm van 'tijdelijke natuur' met soorten als klein kruiskruid en de teunisbloem, die vervolgens vogels als de putter kunnen aantrekken. Mogelijk verbetert de waterkwaliteit, mits er geen lozing van schadelijke stoffen door bedrijven plaatsvindt.

Net als in het landelijk gebied zijn landschapselementen, zoals struiken, bomenlanen en watergangen voor vleermuizen en vogels van groot belang als verbindingen tussen verblijfplaats (gebouwen) en foerageergebied (open water, graslanden). Er is een **tekort aan deze landschapselementen** omdat er te weinig ruimte is door een te hoge bebouwingsdichtheid. Bovendien worden grasvelden, bermen of bomenlanen in en rondom de bedrijventerreinen van Meppel **intensief gemaaid** en 'strak' beheerd, waardoor er weinig variatie (structuur en soorten) in de vegetatie aanwezig is en dat draagt helaas bij aan een lage biodiversiteit op bedrijventerreinen.

Afbeelding 11 Soorten van voedselarme zandgronden: a) stijve ogentroost en b) kartuizer anjer [bron 14]

Woongebieden

Een aantal woonwijken grenzen aan landbouwgebied. Voordat de woonwijken werden gerealiseerd bestonden deze wijken zelf ook uit landbouwgronden. Er zijn hier vele kleine watergangen aanwezig die de gebieden hebben ontwaterd ten behoeve van agrarisch gebruik. De meeste woonwijken zijn in de tweede helft van de 20^{e} eeuw gerealiseerd, en sinds 2015 ligt in de Nieuwveense Landen een nieuwbouwwijk die gedurende komende jaren verder wordt uitgebreid. De ligging van de wijk tussen landbouwpercelen is gunstig voor huiszwaluwen, door de aanwezigheid van insecten rondom boerderijen en de nestmogelijkheden in woonwijken. De nieuwbouwwijk Nieuwveense Landen is zo ingericht

dat er voldoende ruimte is voor ecologische verbindingszones tussen woonwijken en de omliggende landbouwgronden. Daarnaast komen in de zandwinplas in de Nieuwveense Landen (Bremenbergplas) met haar kale oevers, rietlanden en ruigtes leefgebieden voor van verscheidene soorten vogels, zoals de rietgors, kleine karekiet, kleine plevier en de oeverzwaluw. Mogelijk wordt de actieve zandwinning na 2030 stopgezet. Indien het wordt ontwikkeld als recreatiegebied kan dat leiden tot verlies van habitat voor deze soorten. In woonwijken zorgen kruidenrijke groenstroken en bomenlanen voor verbinding tussen leefgebieden van onder andere insecten, zoals de grote keizerlibel. Oude bomenlanen in Meppel (in Nijeveen, Berggierslanden en Oosterboer) met inheemse soorten als de zomereik bieden voedsel voor eekhoorns en nestmogelijkheden voor vele vogels, waaronder de groenling, boomkruiper en boomklever. Langs bomenlanen in onder andere Oosterboer met niet-inheemse soorten als de plataan komen minder vogel- en insectensoorten voor.

Nijeveen is een agrarisch dorp op zandgrond te midden van de landbouwpercelen in het laagveen ontginningslandschap, wat zich kenmerkt door de oude boerderijen met grote tuinen, afgewisseld met nieuwere woonwijken die in de tweede helft van de 20^{e} eeuw zijn gebouwd. In de oude boerderijen bieden spouwmuren nestmogelijkheden voor vogels en vleermuizen. **Isolatie van woningen** vormt een bedreiging voor deze soorten, wat gecompenseerd kan worden door bijvoorbeeld het installeren van nestkasten. Tot slot zijn de grote tuinen in Nijeveen belangrijk voor voedsel voor de egel. Helaas wordt de voedselvoorziening van de egel beperkt door de aanwezigheid van **omheining en verstening van tuinen.**

De mix van bouwvormen met verschillende type daken (platte daken, dakpannen waaronder zadeldaken) in de woonwijken Koedijkslanden, Berggierslanden en Haveltermade is gunstig voor vogels en vleermuizen. Zowel daken als open ruimtes in de woningen (spouwmuren) bieden ruimte voor de laatvlieger en gierzwaluw. Ook de steenmarter komt voor in de bebouwde kom, waar hij jaagt op knaagdieren en bessen eet. Zowel De Koedijkslanden als Berggierslanden hebben een groen karakter door de aanwezigheid van bloemrijke oevers langs watergangen en plantsoenen met variatie in gras, bomen en heesters. Ook de tuinen met soorten- en structuurrijke vegetatie dragen bij aan de natuurwaarden van de woonwijken. Planten, zoals beemdkroon, klein streepzaad, hondsroos en kardinaalsmuts en variatie daarin bieden vervolgens leefgebied voor libellen, vlinders, bijen, hommels en vogels. Naast de geschiktheid van deze wijken voor planten en dieren zorgt de relatief kleine afstand tot het Nationale Park Weerribben-Wieden voor bijzondere insectensoorten zoals de Noordse winterjuffer. Echter worden in veel nieuwbouwwijken (Nieuwveense Landen, Nijeveen) soorten die verwacht worden nog nauwelijks waargenomen, zoals vleermuizen en vogels. Deze soorten vinden er minder makkelijk onderdak door de geïsoleerde muren. Wel zijn braakliggende gronden bij de bouw van nieuwbouwwijken, net als op bedrijventerreinen, onderdeel van leefgebied voor pionierssoorten. Geïsoleerde muren vormen ook een bedreiging voor soorten in woningen die gerenoveerd worden ten behoeve van verduurzaming.

Het Centrum heeft een minder groen karakter dan bovengenoemde wijken. Tuinen met beplanting zijn aanwezig, maar de tuinen bestaan grotendeels uit steen waardoor de aanwezigheid van planten, vogels en insecten beperkt is. Wel komen in zowel het Centrum als Haveltermade soorten voor waarvan een stenige omgeving onderdeel is van hun leefgebied. In het historische centrum leven gierzwaluwen, huismussen, de zwarte roodstaart (afbeelding 12) en vleermuizen, waaronder de gewone dwergvleermuis, tussen de gevels, daken en muren. Bovendien bieden de **muren habitat voor mossen en planten,** zoals de steenbreekvaren en de muurleeuwenbek (afbeelding 12). In tegenstelling tot de overwegend stenige ondergrond van Haveltermade, is in het Noorderpark in Haveltermade op de veenbodem een permacultuur gerealiseerd en rondom de vijver komt moeras- en watervegetatie met waterviolier, holpijp en fonteinkruiden voor. Hierdoor biedt het park schuil-, nest- en voedselvoorziening voor insecten (onder andere nachtvlinders), vogels en zoogdieren. Ook andere (sport)parken in gemeente Meppel zijn leefgebied van vogelpopulaties, zoals de roeken in het Wilhelminapark, het Mandenmakerspark in de Nieuwveense Landen en scholeksters op de sportvelden van de Berggierslanden en Ezinge.

Afbeelding 12 Soorten in het historisch centrum van Meppel met a) de zwarte roodstaart en b) muurleeuwenbek

In tabel 4 staan de oplossingsrichtingen die aansluiten bij de ecologische knelpunten in het stedelijk gebied van gemeente Meppel. Deze maatregelen kunnen passend zijn voor woonwijken of bedrijventerreinen. Onder ‘toelichting’ staan in de tabel voorbeelden van plant- en diersoorten en gebieden binnen Meppel waarop de maatregel van toepassing is.

Groenblauwe hoofdstructuur

Het landelijk en stedelijk gebied worden in de gemeente Meppel verbonden door meerdere beken die vanaf de hogere zandgronden in Meppel samenkomen: de Wold Aa, de Reest en de Oude Vaart. Deze wateren hebben samen met de kleinere watergangen een verbindende functie in het landschap. Tot de groenblauwe structuur behoort het stromende water, de (moerassige) oevers en de kades. Binnen de gemeente is een grote variatie in de groenblauwe hoofdstructuur: van beken begeleid door moerassige graslanden met een voedselarm karakter tot intensief beheerde oevervegetatie of beschoeiing. De Wold Aa Zone en het Reestdal kennen rijk begroeide oevers met moerasvegetatie en voedselarme graslandsoorten (gewone dotterbloem, rietorchis), wat tot het leefgebied van de vele vogels en insecten behoort (ijsvogel, groene glazenmaker; afbeelding 13). De rijke oever- en

watervegetatie (met onder andere krabbenscheer) indiceren een goede staat van de waterkwaliteit waardoor het geschikt leefgebied is voor amfibieën en vissen (bittervoorn; afbeelding 13). Ook in de Berggierslanden en Nieuwveense Landen zijn geschikte oeverzones voor deze soorten, met natuurlijke overgangen van land naar water. Daarnaast zijn in de gemeente geschikte leefgebieden voor soorten die kenmerkend zijn voor het laagveengebied de Weerribben-Wieden, die via de groenblauwe structuur de gemeente in kunnen migreren. Zo komen in de natuurgebieden van Meppel de otter en de in de toekomst zeer waarschijnlijk ook de bever voor.

Langs vele watergangen in de Berggierslanden en Nijeveense Landen vindt **(intensief) maaibeheer van de oevervegetatie** en rietlanden plaats voor of in het broedseizoen. Hierdoor zijn schuilmogelijkheden en voedselvoorziening voor vissen, amfibieën en insecten beperkt en komen typische vogelsoorten van rietlanden (rietzanger, rietgors) niet voor. Ook **beschoeiing langs watergangen** vormt een barrière voor soorten die van land naar water migreren, zoals amfibieën als de ringslang en de kamsalamander. Naast beheer kan recreatie een negatieve impact hebben op soorten in en om het water. Zo kunnen aanmerende boten schade toebrengen aan de oevervegetatie en broedende watervogels verstoren en de waterkwaliteit verslechteren door lozingen.

Afbeelding 13 Kenmerkende soorten voor rijke oever- en watervegetatie met a) de groene glazenmaker en b) de bittervoorn

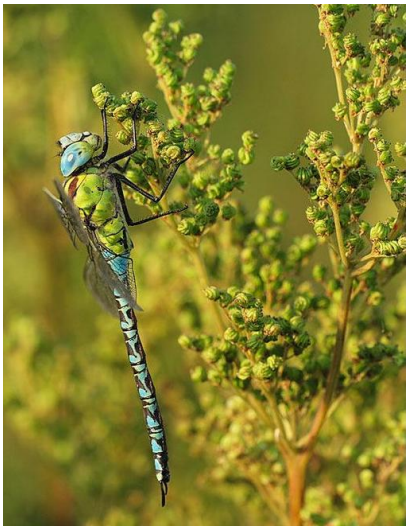

In Tabel 5 tabel staan de oplossingsrichtingen die aansluiten bij de geformuleerde knelpunten in de groenblauwe hoofdstructuur van gemeente Meppel. Omdat de groenblauwe hoofdstructuur in zowel het landelijk als het stedelijk gebied voorkomt, hebben de oplossingsrichtingen op beide type gebieden betrekking. Onder ‘toelichting’ staan in de tabel voorbeelden van plant- en diersoorten en gebieden binnen Meppel waarop de maatregel van toepassing is.

Bijlage VIII Financiële dekking uitvoeringsagenda

	Totaal	Begroot	Benodigd		Dekking

Grondexploitatie	Totaal	Begroot	Benodigd		Dekking
-					

Investeringen	Krediet	Begroot	Benodigd		Dekking
Regie- en voorbeeldfunctie van de gemeente					
Aanleggen van singels, houtwallen en bosschages op gemeentelijke terreinen in buitengebied	€ 40.000	€ 40.000	€ 0	I	klimaatadaptatie
	€ 40.000	**€ 40.000**	**€ 0**		

Exploitatie	Kosten	Begroot	Benodigd	I/S	Dekking/budget
Regie- en voorbeeldfunctie van de gemeente					
Uitbreiden ecologisch bermbeheer met behulp van de nectarindex	€ 65.000	€ 0	€ 65.000	S	nog geen dekking
Minder maaien rond bomen, te starten op enkele proeflocaties	€ 0	€ 0	€ 0	I	onderhoud groen-voorzieningen
Toevoegen struiklagen in parken	€ 10.000	€ 10.000	€ 0	I	onderhoud groen-voorzieningen
Vergroten areaal ecologisch oever- en slootbeheer	€ 7.500	€ 0	€ 7.500	S	onderhoud groen-voorzieningen
Inventariseren kansrijke locatie voor omvormen kunstmatige oevers naar natuurvriendelijke oevers	€ 15.000	€ 15.000	€ 0	I	beheer groen en spelen
Ecologisch baggeren als uitgangspunt borgen bij baggeren van eigen watergangen	pm	€ 0	pm	S	nog geen dekking.

Exploitatie	Kosten	Begroot	Benodigd	I/S	Dekking/budget
Registreren Faunaknelpunten van aangereden wild	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	I	in eigen beheer
Faunapassages meenemen in ruimtelijke ontwikkelingen en beheer en onderhoud infra of seperaat realiseren bij hoge urgentie	€ 0	€ 0	€ 0	S	beheer openbare ruimte
Aanleggen amfibieën- en paddentrappen na soortenonderzoek amfibieën	€ 3.000	€ 3.000	€ 0	I	biodiversiteit
Beheren/ bestrijden invasieve exoten eigen terreinen	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	I	in eigen beheer
Gemeentelijk vastgoed natuurinclusief maken	€ 50.000	€ 50.000	€ 0	I	SMP/ Spuk LAI
Opstellen soortenmanagementplan gebouwgebonden soorten	€ 276.000	€ 276.000	€ 0	I	SMP/ Spuk LAI
Uitvoeren soortenmanagementplan gebouwgebonden soorten	pm	€ 0	pm	S	SMP/ Spuk LAI
Jaarlijkse kennisdag voor medewerkers	€ 1.000	€ 1.000	€ 0	S	natuur- en milieu-educatie
Bescherming muurvegetatie borgen in planvorming en eigen onderhoud	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	S	in eigen beheer
Opstellen toetsingskader biodiversiteit bij projecten openbare ruimte	€ 2.500	€ 2.500	€ 0	I	in eigen beheer
In beeld brengen groene nevenstructuur per wijk	€ 20.000	€ 0	€ 20.000	I	in eigen beheer
Onderzoeken mogelijkheden van duurzaam inkopen in relatie tot biodiversiteit	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	I	in eigen beheer
Doorontwikkelen Meppeler basiskwaliteit natuur	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	S	in eigen beheer
Uitvoeren vervolgonderzoek beschermde soorten/ gidssoorten	€ 20.000	€ 20.000	€ 0	S	biodiversiteit
	€ 495.000	**€ 402.500**	**€ 92.500**		

Exploitatie	Kosten	Begroot	Benodigd	I/S	Dekking/budget
Samenwerking met andere overheden en natuurorganisaties					
In kaart brengen bestaand én wenselijk groenblauwe raamwerk en landschapselementen in het landelijk gebied	€ 10.000	€ 10.000	€ 0	I	klimaatadaptatie
Plan maken over samenwerking bij bestrijding exoten	€ 20.000	€ 0	€ 20.000	I	nog geen dekking
Voortzetten Gebiedsdeal natuurinclusieve landbouw. Incl. onderzoeken of projecten zoals Bermscouts kunnen worden verbreed naar agrarische percelen	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	S	biodiversiteit
Onderzoeken van mogelijkheden handhaving op oneigenlijk gebruikte bermen	pm		pm	I	in eigen beheer
Proces, afspraken en maatregelen in het kader van het soortenmanagementplan (SMP) en natuurinclusief bouwen afstemmen met woningcorporaties	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	S	in eigen beheer
Uitvoeren gebiedsscan ecologie bedrijventerreinen/ aanhaken bij Koploperproject Duurzaam Ondernemen/ visie bedrijventerreinen van provincie	€ 45.000	€ 45.000	€ 0	I	klimaatadaptatie
(laten) uitgeven tuininspiratieboek voor nieuwbouw (Noordpoort en NvL)	€ 25.000	€ 0	€ 25.000	I	nog geen dekking
	€ 110.000	**€ 65.000**	**€ 45.000**		
Stimuleren van inwoners, bedrijven of agrariërs					
Opstellen en uitvoeren communicatieplan voor het actief Informeren van inwoners, ondernemers en agrariërs, bij voorkeur op wijkniveau	€ 10.000	€ 10.000	€ 0	I	communicatie Duurzaam
Organiseren van activiteiten voor inwoners	€ 8.000	€ 8.000	€ 0	S	WDW en Natuur en Milieu educatie
Uitbreiden/ versterken van bestaande bewonersinitiatieven	€ 20.000	€ 0	€ 20.000	S	biodiversiteit

Exploitatie	Kosten	Begroot	Benodigd	I/S	Dekking/budget
Uitvoeren van wijkscans in samenwerking met inwoners en lokale partners	€ 40.000	€ 40.000	€ 0	I	WDW
Inzetten van een tuincoach/ tuinranger	€ 5.000	€ 5.000	€ 0	I	beheer groen en spelen
Betrekken van de jeugd bij vergroening van de leefomgeving, openbare ruimte, schoolpleinen etc.	€ 3.000	€ 3.000	€ 0	S	Natuur en Milieu educatie
	€ 86.000	**€ 66.000**	**€ 20.000**		

Totaal	Kosten	Begroot	Benodigd		
	€ 731.000	**€ 573.500**	**€ 157.500**		

Duurzaamheid in Gemeente Meppel

Gemeente Meppel staat voor duurzaamheid. Dit document is ontworpen voor online gebruik.
Wil je het document toch printen? Print dan in zwart-wit en minimale printkwaliteit.

Kijk voor meer informatie over duurzaamheid in Gemeente Meppel op www.meppel.nl/duurzaam.